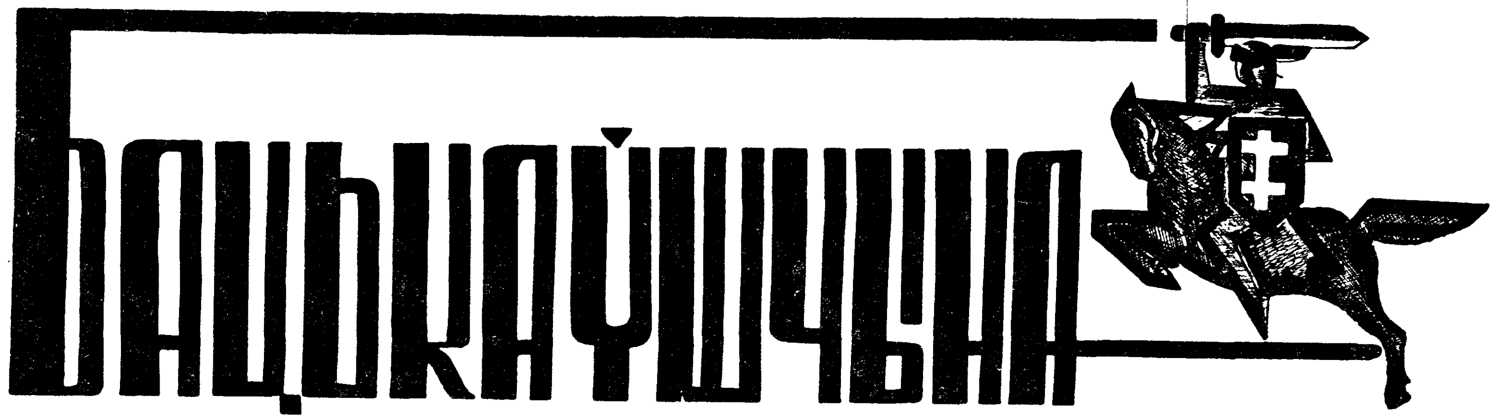

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)
Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Die Administration: (13 b) München 15, Pettenkoferstr. 23/I.
Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46

Цана паза Нямеччынай: ЗША — 15 цэнтаў, Канада — 15 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Бэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасьць 15 ам. цэнтаў. Падпіска на год — з разьліку 52 нумароў, на паўгода — 26 нумароў, на 3 месяцы 13 нумароў паводля вышэйшае цаны. Цана лётніцкай поштай у заакіянскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвойныя нумары каштуюць падвойна.
Банкавае конто: Administration der weissruthenischen Zeitung „Baćkauscyna“ Bankkontonummer 357-125 Bayerische Hypotheken- und Wechselbank, München.

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 50 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“ | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“ | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“

№ 47-48 (229-230) Каталіцкія Каляды 1954 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 8

Вясёлых Каляд і шчасьлівага Новага 1955 Году!

Хрыстос нарадзіўся - Яго слаўце!

«І сказаў ім анел: Ня бойцеся, бо вось абвяшчаю Вам вялікую радасьць, што будзе ўсім людзям; сяньня ў месьце Давідавым нарадзіўся вам Збаўца, каторы ёсьць Усеспадар Хрыстос».

Лукаш 2, 10—11.

✶

Сяньня ёсьць модным гутарыць аб рэвалюцыі. Хуткабежныя цягнікі, самалёты, кіно, радыё й тэлевізія — усё гэта адвучае чалавека ад доўгага чаканьня. Тое, што стаіць на месцы, нас нудзіць. Жадаем зьменаў. Гэта была адна з прычын нядаўных рэвалюцыяў, што навосьлеп бурылі старыя парадкі.

А ці-ж хрысьціянства ня ёсьць рэвалюцыяй?

Прыгледзьмася да тых гістарычных фактараў у часох Хрыста, якія згулялі істотную ролю ў фармаваньні тагачаснага сьветапагляду. Гэта дапаможа нам зразумець належна важнасьць мамэнту Нараджэньня Хрыста.

Да галоўных гістарычных дзейнікаў у часох прыйсьця Хрыста на сьвет трэба залічыць: рымскую імпэрыю, паганства, грэцкую філязофію, жыдоўскі народ і ягоныя лятуценьні.

Рымская імпэрыя была нязвычайным творам трэзвай, часта брутальнай палітыкі. Яна патрапіла злучыць у вадзіны палітычны арганізм усе тагачасныя народы Эўропы, Азіі й Афрыкі. Рымскае права пранікала ўва ўсе куткі сьвету, а рымскія шляхі былі вялізарнай помаччу ня толькі ў трыманьні адзінства імпэрыі, але і ў разьвіцьці рымска-гэленістычнай цывілізацыі.

Вонкава магутная структура рымскай імпэрыі, на жаль, ня мела душы. Ня толькі этнічная розьнасьць народаў, зь якіх яна складалася, не давала ей зарукі на доўгае існаваньне, а немаральнасьць высокіх клясаў, многабоства і забабон галоўным чынам падкопвалі лад імпэрыі знутры. Сацыяльная і клясавая няроўнасьць уладалі вуліцай і Палятынам і ніводная з паганскіх рэлігіяў ня мела ад гэтага спосабу ратунку.

Побач з рэлігіяй ішла грэцкая філязофія. Несьмяротнымі ў гісторыі людзкой думкі стануцца імёны Пітагора, Сакрата, Плятона, Арыстотэля. Але... сколькі людзей, столькі розумаў, столькі розных разьвязак і рэцэптаў. Уніклівы грэцкі гэній, закранаючы найвышэйшыя праўды, аказаўся слабенькім і кволым. Такі Плятон радзіў дзяцей, калек і старых ськідаць з тарпэйскай скалы, каб палепшыць сацыяльныя ўмовы жыцьця...

Ня былі яснымі адказы філязофаў так-жа на іншыя істотныя пытаньні, як стварэньне ці паўстаньне матэрыі, несьмяротнасьць душы, будучае пасьмертнае жыцьцё.

Толькі адзіны жыдоўскі народ, які палітычна быў заваяваны Рымлянамі, быццам той маленькі абток сярод неабмежанага мора паганства, захаваў чысьціню монотэістычнай ідэі і веру ў праўду, якімі яго карміла сьв. Пісаньне. У тужлівым чаканьні Мэсыяша праўдзівая ідэя Мэсыяша душ і Божай праўды — прыгасла. Рабіны аблічылі дакладна, колькі праўных і звычаёвых правілаў мела Тора, але забыліся аб найважнейшым: аб любові Бога і бліжняга.

Чаго і ад каго мог чалавек добрай волі спадзявацца на прыйсьця Хрыста?

Асабліва «шэры» чалавек, з масы?

Цэзар і Гэрад мелі палацы і ўсе іхныя роскашы, багі Алімп і сваю багэму, філёзафы змагаліся за ідэі, у якія самі ня верылі і якія прывесьці ў парадак ніякай ня было змогі. Урэшце народ жыдоўскі пры палітычнай і рытуальнай дэкадэнцыі чакаў «свайго», а ня Божага і ўсяго людзтва Мэсыяша...

Хто мог быць на столькі сьмелым, каб цэзарам сказаць аб іх злоўжываньнях, філязофам аб іхных памылках, паказаць пальцам на пыху фарызэяў?

Хто мог пацешыць бедных, рабоў? Хто мог з рукой на сэрцы сказаць: «Вы, што працуеце і змучаныя, прыйдзеце да мяне і я вас супакою?» Хто мог даць новую сілу дзяржаве, новае слова і павагу сьвятаром?

Напэўна ніхто зь людзей гэтага ня мог зрабіць. Таму прарок Ізая разам з грэцкімі і рымскімі сыбільлямі клікаў: «Няхай з дажджом спусьціцца неба, а хмары няхай зьліюць справядлівага».

І калі споўніліся прароцтвы, прыйшоў Сын Божы, спусьціўся на зямлю, як Спадар лагоднасьці, і на зямлі выбраў найскрамнейшы куточак — спусьціўся нізка, каб падняць чалавека.

«Абвяшчаю вам вялікую радасьць» — сказаў анел да перапалоханай таўпы.

Радуецца сьляпы, калі нейкі добры чалавек возьме яго за руку і завядзе, куды ён хоча; цешыцца дзіця зь пяшчотаў маткі і яе апекі над ім, радасьцю для зломленага хваробай — лекі.

Хрыстос для нас і Ягоны прыход ёсьць вялікай радасьцю, бо ён усім для нас: Ён нашым правадніком, нашай маткай, нашым лекарам, нашым Збаўцам.

Хрыстовая радасьць аднак прыходзіць у людзкія сэрцы пад важнай умовай: дабравольнага прыняцьця Хрыстовых праўдаў. Не паможа найлепшая матка памёршаму дзіцяці, так як хвораму мэдыцына, калі хтось яе ня прыймае. Не парадуеш сьляпога, які адпіхне пададзеную яму руку.

Хрыстос прынёс збаўленьне для ўсіх людзей, але людзей добрай волі. Над Бэтлеемскім хлеўчыкам чутны былі нябесныя сьпевы: «Хвала на вышынях Богу, а на зямлі супакой людзям добрай волі».

а. Ч. Сіповіч

«Мадонна» слаўнага італьянскага мастака Сарлё Дольці

УМОВЫ ПАДПІСКІ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ» НА 1955 ГОД

Кажны, хто падпісваецца на «Бацькаўшчыну» на год ці на паўгода згары, атрымлівае зьніжку падпісной платы. Такім чынам «Бацькаўшчына» каштуе: 1) у ЗША і Канадзе на год — 6 даляраў, на паўгода — 3,50 даляраў; 2) у Ангельшчыне й Аўстраліі на год — 2,50 фунтаў, на паўгода — 1,50 фунтаў; 3) у Францыі на год — 800 франкаў, на паўгода — 450 франкаў; у Бэльгіі на год — 210 франкаў, на паўгода — 120 франкаў; у Нямеччыне на год — 14 марак, на паўгода — 7,50 марак.

Палітычны біляснс мінулага году

Праводзячы стары год і спатыкаючы новы, увайшло ў звычай, што заўсёды робяцца падсумаваньні найважнейшых палітычных падзеяў, што мелі месца ў мінулым годзе і вызначылі тыя ці іншыя пэрспэктывы для году наступнага. Ідучы за гэтай традыцыяй, зьвернем і мы наш пагляд назад і акінем крытычным вокам аднагоднюю мінуўшчыню, каб здаць сабе справу, чым быў мінулы год вольнага дэмакратычнага сьвету.

У палітычным жыцьці пасьляваеннага часу ў сувязі з халоднай і часткава гарачай вайной між Захадам і Ўсходам зазначылася вялікая палітычная актыўнасьць па абодвых баках фронту гэтае вайны. Але апошні год быў бадай што найболей палітычна актыўным. Бесьперапынныя падарожжы й нарады міністраў замежных справаў, частыя вымены нотаў між Масквой і заходнімі дзяржавамі, потым Бэрлінская й Жэнэўская канфэрэнцыі між прадстаўнікамі двух варожых лягераў, якія бяз мала выпаўнілі чатыры месяцы, ды напасьледак важныя сваімі вынікамі лёнданскія й парыскія пагадненьні — вось тыя найважнейшыя мамэнты, што разыгрываліся ў дыпляматычнай міжнароднай дзейнасьці. Мінулы год, пасьля Жэнэўскага перамір'я, прынёс і спыненьне ці толькі перапынак і гарачай вайны, якая, пасьля заканчэньня вайны ў Карэі, яшчэ блізу цэлы год вялася ў Індакітаі.

Калі ня браць пад увагу падзеяў, хаця й вельмі важных, але сваім тэрытарыяльным засягам усё-ж пэрыфэрыйных, як амэрыканска-гішпанскае зьбліжэньне й вайсковае супрацоўніцтва, залагоджаньне справы Трыесту, дзяржаўныя перавароты ў Іране і Эгіпце ды ўнармаваньне дачыненьняў між гэтымі краінамі і Вялікабрытаніяй, а таксама важных у палітычным аспэкце незалежніцкіх рэвалюцыйных рухаў у Паўночнай Афрыцы, былі два цэнтральныя пункты, вакол якіх канцэнтравалася міжнародная палітычная дзейнасьць: 1. справа стварэньня абароннай сыстэмы Заходняй Эўропы з удзелам Заходняй Нямеччыны; 2. змаганьне між камуністычным Усходам і дэмакратычным Захадам за ўплывы й пазыцыі ў паўдзённа-ўсходняй Азіі.

Храналягічна першай важнейшай падзеяй мінулага году была Бэрлінская канфэрэнцыя міністраў замежных справаў чатырох вялікадзяржаваў, якая трывала ад 25 студзеня да 18 лютага і адкрыла ўсе карты крэмлёўскай палітыкі навет для найбольшых аптымістых. Як ведама, тады Молатаў выступіў зь першай сваей прапазыцыяй такога задзіночаньня Нямеччыны, якое граніцу савецкіх уплываў перасунула-б з Эльбы на Рэйн, а пазьней — з прапазыцыяй эўрапэйскага пакту калектыўнай бясьпечнасьці з удзелам Савецкага Саюзу і ягоных сатэлітаў, але бяз удзелу Амэрыкі, што практычна аддавала-б у рукі Саветаў усю Эўропу. Хаця пазьней, 31 сакавіка, Саветы ў сваей новай ноце заходнім дзяржавам выразілі згоду на ўдзел у эўрапэйскім пакце калектыўнай бясьпечнасьці і Амэрыкі, тым ня меней мэта Крэмля асталася тая самая. Бо як у адным, гэтак і ў другім выпадку прапанаваны Саветамі пакт мусіў-бы паўстаць пад умовамі разьвязаньня Атлянтычнага пакту, спыненьня намаганьняў тварэньня абароннай сыстэмы Заходняй Эўропы, у той час Эўрапэйскай Абароннай Супольнасьці, і ліквідацыі амэрыканскіх ваенных базаў на чужых тэрыторыях.

Бэрлінская канфэрэнцыя мела той добры вынік, што яна прадэманстравала адзінства і поўную салідарнасьць заходніх дзяржаваў. Занепакаеньне англасаскіх дзяржаваў, што з агульнага фронту можа выламацца Францыя, на што разьлічвалі і да чаго імкнуліся Саветы, не апраўдалася. Францускі міністар замежных справаў Бідо, узяўшы на сябе адказную ролю галоўнага абаронца заходніх інтарэсаў, выказаў столькі станоўчасьці й салідарнасьці з сваімі заходнімі калегамі, што Молатаў быў змушаны выехаць з Бэрліну з тым, з чым і прыехаў. У гэтым і была не малая маральная перамога Захаду.

Аднак гэтага ўжо нельга было сказаць аб заплянаванай у Бэрліне Жэнэўскай канфэрэнцыі, якая, пачаўшыся 26 красавіка, цягнулася аж тры месяцы. На гэтай канфэрэнцыі салідарнасьць заходніх дзяржаваў ужо значна пахіснулася і паглыбіліся разыходжаньні між Амэрыкай і яе эўрапэйскімі партнэрамі. Праўда, канфэрэнцыя закончылася перамір'ем у Індакітаі, але гэтае перамір'е было нявыгаднае для Захаду, а выгаднае для камуністых, якія атрымалі паўночную палавіну Ветнаму і адкрыты шлях для далейшага пранікаць ў неапанаваныя яшчэ імі часьці паўдзённа-ўсходняй Азіі. Справа задзіночаньня Карэі, якая мелася быць разьвязаная на Жэнэўскай канфэрэнцыі, амаль што не парушалася і падзел Карэі на часьць камуністычную і некамуністычную замацаваўся і стаўся на неазначаны час фактам дакананым.

Бясспрэчны сукцэс камуністычнага блёку ў Жэнэве быў аднэй з прычынаў наступнага выйгрышу Масквы, якім была адмова францускага Нацыянальнага Сабраньня 30 жніўня ад дагавору аб Эўрапэйскай Абароннай Супольнасьці, ня прыступіўшы навет да галасаваньня над яго ратыфікацыяй. Гэткім чынам былі змарнаваныя чатыры гады часу, на працягу якіх вяліся прыгатаваўчыя працы над ажыцьцяўленьнем запрапанаванай тэй-жа Францыяй эўрапэйскай арміі. Спачатку выдавалася, што справа мілітарнага задзіночаньня Эўропы апынулася ў сьляпым завулку, а пасьля паваленьня праекту Эўрапэйскай Абароннай Супольнасьці асталося парожняе месца. А Масква трыумфавала, бо мела падставы для гэтага. Быў гэта найбольш крытычны мамэнт у палітычным жыцьці вольнага сьвету.

Але хутка аказалася, што дзень 30 жніўня, у якім францускі парлямант канчальна адкінуў праект эўрапэйскай арміі, стаўся і днём зваротным у гісторыі пасьляваеннай Эўропы. Эўропа, а ў тым ліку і Францыя, была змушаная задумацца над заіснаваўшым палажэньнем і шыбка шукаць зь яго выхаду, тым болей, што паўстала загроза выхаду Амэрыкі з Эўропы і зданьне яе на ласку собскага лёсу. І тут на сцэну ўзыходзіць Вялікабрытанія і праяўляе асаблівую дыпляматычную актыўнасьць ды радыкальную зьмену дасюлешняй сваей палі-

(Заканчэньне на 2-ой балоне)

Андрэ Мольро

У ЗМАГАНЬНІ СУПРАЦЬ ЛЮДЗКАЙ НЕСПРАВЯДЛІВАСЬЦІ

АД РЭДАКЦЫІ: Ніжэй зьмяшчаем з падзякаю артыкул амэрыканскага журналістага, шэфа Беларускай Сэкцыі радыя «Вызваленьне» сп. Р. Шэнклэнда, прысланы ім спэцыяльна для «Бацькаўшчыны».

У Маскве адчынены Другі Ўсесаюзны Зьезд савецкіх Пісьменьнікаў. Ад часу першага зьезду мінула дваццаць гадоў. Дваццаць гадоў, на працягу якіх гэтак званая «пралетарская дэмакратыя», якую Ленін абвесьціў сваей мрояй, павярнулася із шляху свайго разьвіцьця — якім-бы яно ня было — і прыняла канчальную форму аўтакратыі Сталіна ды ягоных вучняў — Маленкава й Хрушчова.

У палітычным жыцьці Савецкага Саюзу галоўнымі падзеямі за гэтых дваццаць гадоў была **яжоўшчына,** у часе якой «вызвольнікі людзтва» праводзілі масавыя забойствы сярод свайго собскага насельніцтва, ды пакт, падпісаны Молатавам і Рыбэнтропам. Гэтым пактам «вызвольнікі людзтва» ўступілі ў саюз з барбарскай дзяржавай і яе шалёным правадыром, якога ненавідзела ўсё людзтва, і гэтым самым далі гэтаму правадыру — Гітлеру — магчымасьць распаліць пажар сусьветнай вайны.

Гэтыя два факты раз і назаўсёды разбурылі цьверджаньні дыктатуры, быццам-бы яна імкнулася да «прагрэсыўных ідэялаў».

Вялікі францускі пісьменьнік **Андрэ Мальро** сказаў: «У чалавеку жыве глыбокая і жудасная надзея». Дваццаць год таму такія як Мальро прадстаўнікі інтэлігенцыі маглі яшчэ пакладаць надзею на ідэялы, абвешчаныя бальшавіцкай рэвалюцыяй. Бальшавізм быў новай плыняй, ён выступаў супраць старой несправядлівасьці, ён абяцаў стварыць лепшы — утопійны сьвет «пралетарскай дэмакратыі».

Але ўжо 20 год назад рэакцыйная пагарда да людзкай адзінкі вызірала спад «прагрэсыўнай маскі» бальшавізму. Аднак Андрэ Мальро, усё сваё жыцьцё натхнёны тым, што ён называў «змаганьнем супраць людзкай несправядлівасьці», быў настолькі заняты дробнымі выяўленьнямі несправядлівасьці ў сваім беспасярэднім акружэньні, што ня бачыў шмат большай несправядлівасьці, якая дзеілася ў вадлегласьці. Вочы яму адчыніла толькі бальшавіцкая літаратура. За апошніх 20 гадоў парадны мундзір «пралетарскай дэмакратыі» быў канчальна ськінуты. На працягу гэтых 20-і гадоў бальшавіцкая аўтакратыя масавымі праступствамі супраць чалавека, як адзінкі, адкрыта паказала сябе ўсяму сьвету, як аўтакратыя. Дваццаць гадоў таму Мальро і шматлікія дыктатары вялі чалавецтва да яснейшай будучыні. Але чалавецтва складаецца з паасобных людзей, а якая ясная будучыня можа быць для іх з масавых чыстак, паднявольнай працы, саюзу з фашыстымі, штучнага голаду, бязупыннага тэрору, пагарды да ўсіх людзкіх правоў і людзкай годнасьці? Мальро зразумеў, што гэта азначае нянавісьць да чалавека, якая ніколі ня можа легчы ў васнову змаганьня супраць людзкой несправядлівасьці. Наадварот — яна стварае гэту несправядлівасць.

Дваццаць гадоў таму Андрэ Мальро і 44 іншых замежных, больш або менш ведамых, гасьцей маглі прыняць удзел у Ўсесаюзным зьезьдзе савецкіх пісьменьнікаў і шчыра выказваць свае думкі. Тады Мальро мог яшчэ сказаць савецкім чыноўнікам, што, хаця ён адносіцца з сымпатыяй да агульнай праграмы, аднак яму здавалася, што яны ня маюць даверу да сваіх пісьменьнікаў. «Мне здаецца — сказаў ён — што гэта тлумачыцца тым, што вам не хапае зразуменьня культуры». Дзеля гэтага, паводля ягонай думкі, савецкія пісьменьнікі не змаглі даць у сваіх творах псыхалягічна выразных тыпаў, як гэта, напрыклад, рабіў Леў Толстой. Тады Мальро мог яшчэ гэтак гаварыць, тады, ня гледзячы на ўсе «ўхілы», ён мог стацца сябрам Максіма Горкага. Ці цяпер, у 21-м месяцы ўлады Маленкава і Хрушчова, ёсьць магчымая чэсная літаратурная дыскусія з такім «ухілам» на другім зьезьдзе пісьменьнікаў? Ці зможа падобны чужынец-«гэрэтык» стацца сябрам, напрыклад, Зошчэнкі? Ды й наагул, ці Зошчанка будзе на гэтым зьезьдзе?

Андрэ Мальро, які лічыцца, бадай, лепшым з сучасных францускіх пісьменьнікаў, стаў ведамы ўсяму сьвету сваімі двума раманамі: «Завасўнікі» і «Лёс чалавека», у васнову якіх лягло ягонае дасьветчаньне, як рэвалюцыйнага змагара ў Кітаі 30 гадоў таму. Абодва гэтыя раманы даюць яркі й жудкі абраз. Сымпатыі Мальро былі цалкам па баку кітайскіх рэвалюцыянэраў і іх эўрапэйскіх сяброў па зброі, гэта значыць па баку камунізму. Але ён быў занадта вялікім мастаком, каб зьвязаць сябе з абстрактнай дактрынай. У рамане «Заваёўнікі» ён апісвае агента Камінтэрну, Міхаіла **Барадзіна** (адзіны ўзяты з жыцьця пэрсанаж у кнізе), як выяўленьне марксыстоўскай обыякавасьці да жыцьця кажнага паасобнага чалавека, навет да свайго собскага. Пра Барадзіна адзін з гэрояў раману кажа: «Ён хоча тварыць рэвалюцыянэраў так, як Форд вырабляе самаходы». Другая цікавая фігура ў рамане «Заваёўнікі» — гэта чэкісты Нікалаеў, чалавек, які спэцыялізаваўся ў пытках павольным задушваньнем і прыводзіў свае ахвяры да прытомнасьці ладанам дзеля таго, каб іх мучыць далей. Мальро быў першым пісьменьнікам, які падкрэсьліў узрастаючы садызм у палітыцы нашага веку, гэта значыць тую тэндэнцыю, якая дасягнула свайго кульмінацыйнага пункту ў нацыстаўскіх крэматорыях і падвалах **Лубянкі.**

Але ягоныя кнігі поўныя глыбокай сымпатыі і спачуваньня да шырокіх народныя масаў. «На сьвеце ёсьць толькі дзьве расы — з сумам кажа адзін зь ягоных гэрояў — бедныя і іншыя».

Леў Троцкі напісаў рэцэнзію аб рамане «Заваёўнікі». Ён шмат што пахваліў у рамане, але й асудзіў аўтара за тое, што той ня кіраваўся стандартнай рэвалюцыйнай дактрынай. Адказ Мальро на гэту крытыку паказвае прычыны ягонага разрыву з бальшавізмам. «Мая кніжка — пісаў Мальро — толькі перадусім зьвяртае ўвагу на суадносіны паміж паасобнымі людзьмі і калектыўным дзеяньнем, а не на адно калектыўнае дзеяньне». Варта адцеміць, што раман «Заваёўнікі» Сталін забараніў распаўсюджваць як антыкамуністычны, і Мусоліні — як пракамуністычны.

Калі ў трыццатых гадох пагроза нямецкага фашызму стала відавочнай, Андрэ Мальро напісаў раман «Дні гневу». Гэта кніжка была першым выдатным творам францускай літаратуры, у якой апісваюцца нацыстаўскія канцлягеры перад вайной зь іхнымі ўсякімі зьверствамі. Няшмат хто з эўрапэйцаў верыў у гэтыя жудасныя вобразы, бо ніхто раней аб чымсь падобным ня чуў.

У часе грамадзянскай вайны ў Гішпаніі, Мальро, як лётнік, браў удзел у 65-і паветраных апэрацыях. Ён змагаўся на баку ляялістых і вызначаўся вялікай адвагай.

За ўсе гэтыя гады ў ім выпрабіліся рысы пісьменьніка, шукальніка прыгодаў і палітычнага дзеяча. На аснове сваіх перажываньняў у часе вайны ў Гішпаніі ён напісаў прыгожы раман «Надзея». Гэты раман — ягоны апошні твор, у якім можна яшчэ дашукацца камуністычных пaглядаў. Хутка пасьля гэтага ён зразумеў, што ягонае доўгае змаганьне з людзкай несправядлівасьцяй павінна таксама агарнуць і змаганьне супраць забойцаў пэрыяду «яжоўшчыны» і ціхіх саюзьнікаў Гітлера ў распальваньні другой сусьветнай вайны — Сталіна й ягоных вучняў.

У часе другой вайны Мальро бязупынна біўся з фашыстымі — спачатку як жаўнер францускіх танкавых войскаў, а пасьля разгрому Францыі, як адзін з найсьмялейшых і дзейных сяброў францускага руху супраціву. Два разы ён трапляў у фашыстаўскі палон і некалькі разоў быў ранены. Пасьля вайны Андрэ Мальро цесна супрацоўнічаў з генэралам дэ Голем, начальнікам францускай вызвольнай арміі. Дэ Голь па першай сустрэчы з Мальро сказаў: «Нарэшце я бачыў чалавека!»

Чаму Мальро ў сваім часе верыў у бальшавіцкую дыктатуру? Таму што ў неспакойны пэрыяд паміж дзьвюма сусьветнымі войнамі ён жыў перакананьнем, што чалавек павінен змагацца зь несправядлівасьцьцяй, каб ратаваць цывілізацыю — а ленінская ідэя «пралетарскай дэмакратыі», здавалася-б, давала гэту глыбокую й жудасную надзею на гэты ратунак. Але чаму Андрэ Мальро парваў з бальшавіцкай дыктатурай? Бо аўтакрацыя Сталіна і ягоных вучняў — Маленкава, Хрушчова — праз сваю поўную пагарду да чалавека-адзінкі сталася самай моцнай зброяй людзкай несправядлівасьці, сталася гэтай стыхійнай сілай, супраць якой трэба ратаваць цывілізацыю.

Р. Шэнклэнд

Палітычны білянс мінулага году

(Заканчэньне зь 1-ай балоны)

тыкі. Міністар замежных справаў Ідэн на працягу аднаго тыдня аб'яжджае шэсьць эўрапэйскіх сталіцаў тых дзяржаваў, што меліся быць удзельнікамі эўрапэйскае арміі, вядзе перагаворы, узгоднівае пляны, каб трохі пазьней на Лёнданскай канфэрэнцыі 9-ці заходніх дзяржаваў, што адбылася ў канцы верасьня і ў пачатку кастрычніка, прывесьці да пагадненьня ў справе стварэньня, на месцы Эўрапэйскай Абароннай Супольнасьці, Заходня-Эўрапэйскай Вуніі, што потым было завершана падпісаньнем Парыскіх пагадненьняў 22 кастрычніка.

Бліскучую ўдачу гэтых дзьвюх канфэрэнцыяў трэба заўдзячваць у першую чаргу Вялікабрытаніі, якая ўзяла на сябе ўсю ініцыятыву і пастанавіла ў часе міру зьвязацца мілітарна з эўрапэйскім кантынэнтам, згаджаючыся трымаць на ім свае збройныя сілы і гэтым даючы Францыі гарантыі перад небясьпекай перавагі нямецкіх збройных сілаў у Заходня-Эўрапэйскай Вуніі. Гэтым самым Вялікабрытанія вярнулася ўдачна да вялікай палітыкі і ў справах эўрапэйскіх перабрала ад Амэрыкі ініцыятыву ў свае рукі.

Парыскія пагадненьні яшчэ чакаюць на ратыфікацыю бальшынёю эўрапэйскіх дзяржаваў, удзельнікаў Вуніі, вырашальнае слова аб чым мае яшчэ ў канцы бягучага году сказаць Францускае Нацыянальнае Сабраньне. Між камуністычным Усходам і Захадам разыгрываецца цяпер нязвычайна інтэнсыўнае змаганьне за Заходня-Эўрапэйскую Вунію і ўзбраеньне Нямеччыны. Масква пасылае заходнім дзяржавам ноту за нотай, у якіх пагражае, што ў выпадку ратыфікацыі новых дагавораў будзе канчальна пахаваная справа задзіночаньня Нямеччыны, а Францыя астанецца пад няўхільнай загрозай адроджанага нямецкага мілітарызму. На скліканай 29 лістапада ў Маскве канфэрэнцыі «агульнаэўрапэйскай бясьпечнасьці», у якой прыймалі ўдзел толькі дзяржавы камуністычнага блёку, было заяўлена, што адказам на ратыфікацыю парыскіх дагавораў будзе ўзмацненьне збройных сілаў савецкага блёку і будзе створанае супольнае калектыўнае вайсковае камандаваньне. Молатаў, выкарыстоўваючы нагоду дзесяцігодзьдзя пакту савецка-францускай прыязьны, 10 сьнежаня загразіў Францыі, што ратыфікацыя ейным парлямантам дагавору аб Заходня-Эўрапэйскай Вуніі перакрэсьліць далейшую важнасьць успомненага пакту.

Няма сумлеву, што ратыфікацыя будзе мець у Францыі шмат праціўнікаў і можа прайсьці ў даволі драматычных умовах. Аднак усе сымптомы гавораць за тым, што францускі прэм'ер Мэндэз Франс здабудзе бальшыню і ратыфікацыя будзе забясьпечаная.

Гэтак на заходняэўрапэйскім адрэзку Захад, — калі ня станецца яшчэ чагось непрадбачанага — замкне 1954 год не малымі сукцэсамі. Тут палітычная перавага становіча на ягоным баку.

Горш прадстаўляецца справа ў Азіі, на паўдзённа-азіяцкім адрэзку фронту нядаўна гарачае, а сяньня халоднае вайны. Тут перавага астаецца на баку камуністых, якія ўтрывалілі сваё становішча ў Паўночнай Карэі, аб задзіночаньні якой мірным шляхам ня можа быць і мовы, здабылі паўночную палавіну Ветнаму, заняўшы гэтым выгодныя выпадовыя пазыцыі для далейшай агрэсіі, ды ўзмоцнілі свой націск на Фармозу з выразнаю мэтаю яе апанаваньня. Спачатныя бальшавіцкія пляны, што апанаваньне імі цэлага сьвету будзе забясьпечанае, калі ў іхных руках знойдзецца Азія, або, як пакінуў у сваім запавеце Ленін, што шлях у Бэрлін вядзе цераз Пэкін, знаходзяцца, на жаль, у стадыі поўнай рэалізацыі.

Гэтых удачаў камуністых ня можа ў ніякім выпадку зраўнаважыць паўстаньне Абароннага Пакту Паўдзённа-Ўсходняй Азіі, падпісанага ў гэтым годзе, і гэта зь дзьвюх прычынаў. Паперше, пакт гэты ўключае ў сябе толькі дзьве азіяцкія дзяржавы, бо дзяржавы блёку Колёмбо, што, за прыкладам Індыі, стараюцца захаваць нэўтральнасьць, да гэтага пакту ня прыступілі; іншыя-ж, выразна антыкамуністычныя дзяржавы, як Паўдзённая Карэя, Фармоза Чан-Кай-Шэка і Японія, на дамаганьне Вялікабрытаніі ня былі да яго допушчаныя, а яшчэ іншыя, як Ветнам, Ляёс і Камбоджа, не маглі быць уведзеныя ў склад гэтага пакту на падставе пастановаў аб перамір'і ў Індакітаі. Дык у той час, калі Заходняя Эўропа творыць супольны і скаардынаваны антыкамуністычны фронт, некамуністычныя дзяржавы Азіі зьяўляюцца такой каардынацыі пазбаўленыя. Падругое, Абаронны Пакт Паўдзённа-Ўсходняй Азіі, у вадрозьненьне ад Атлянтычнага Пакту, зьяўляецца даволі слабкім саюзам паасобных дзяржаваў, ваенная контраакцыя якіх на выпадак камуністычнай агрэсіі ня можа распачацца аўтаматычна, але толькі пасьля індывідуальных пастановаў паасобных дзяржаваў.

Пацяшаючай азнакай у далёкаўсходняй палітыцы Захаду было падпісаньне 2 сьнежаня між Амэрыкай і нацыянальным кітайскім урадам Чан-Кай-Шэка пакту ўзаемнай абароны і бясьпечнасьці. Гэты пакт быў адказам на тайны мілітарны дагавор між Масквой і Пэкінам, у якім было ўзгодненае мілітарнае супрацоўніцтва і задэкляраванае падтрыманьне Масквой чырвонага Кітаю ў ягоных прэтэнсіях да Фармозы. Палітычна-мілітарнае значэньне гэтага пакту палягае ў тым, што ён дае праўную аснову да выступаньня Амэрыкі ў вабароне Фармозы, якая цяпер ня можа стацца прадметам палітычнага гандлю. Таксама пакт гэты ўстабілізоўвае амэрыканскую палітыку на Далёкім Усходзе, якая будзе станоўча імкнуцца да паўстрыманьня далейшага пашырэньня камунізму ў паўдзённа-ўсходняй Азіі.

Вялікую віну за няўдачы Захаду на Далёкім Усходзе панэсіць, як ведама, Вялікабрытанія. Дзеючы згодна з Амэрыкай у пытаньнях Заходняе Эўропы і праявіўшы тут апошнім часам шмат карыснае ініцыятывы, у пытаньнях Далёкага Ўсходу Вялікабрытанія вядзе сваю собскую, адменную ад амэрыканскай і часта супярэчную апошняй, палітыку. Вялікабрытанія, існаваньне якой залежыць ад наяўнасьці дастатковых рынкаў збыту, ня можа адмовіцца ад гандлю зь Кітаем і ўсякімі спосабамі, навет за кошт палітычных канцэсіяў, імкнецца да яго пашырэньня. З другога боку Лёндан ня зрокся надзеі, што як найбольш лагоднай і кампрамісовай палітыкай у дачыненьні да камуністычнага Кітаю ўдасца яго вырваць з арбіты ўплываў Савецкага Саюзу. На колькі такая палітыка будзе мець у будучыні рэальныя карысьці, сяньня гаварыць перадчасна. Бясспрэчна, было-б вялізарнай перамогай Захаду, калі-б збыліся надзеі Лёндану і Мао-Тсэ-Тунг пайшоў сьлядамі югаслявянскага Ціты. Але да сяньняшняга дня гэтая палітыка, апрача адных мінусаў і няўдачаў, нічога іншага Захаду не дала.

Гэтак выглядае агульны гадавы білянс сусьветнае палітыкі на найважнейшым ейным адрэзку — на адрэзку халоднае вайны між камуністычным Усходам і дэмакратычным Захадам. Захад, як бачым, замыкае стары год і ўваходзіць у Новы 1955 Год із бясспрэчнымі вялікімі дасягненьнямі, хоць канчальна яшчэ незавершанымі, якія галоўна датычаць Заходняе Эўропы, але таксама і з паважнымі стратамі ў Азіі. Таму сяньня цяжка рабіць нейкія прагнозы, што нам можа прынесьці Новы Год. Астаецца толькі верыць, што раней ці пазьней мусяць перамагчы дабро, праўда і справядлівасьць над сіламі зла, нявольніцтва і насільля. Такі ўжо спрадвечны закон гісторыі. Ажыўленыя і ўзбадзёраныя гэтай верай, мы й распачынаем Новы Год.

Язэп Каранеўскі

Якуб Колас

Сымон Музыка

ПАЭМА

Канчатак у першай рэдакцыі

18)

— Ты туды хіба, хлапчук? —
Ў бок гасподы павярнулась:
— Дарма-ж ты ідзеш, дзяцюк,
Апазьніўся, небарача;
І тут лёс твой — у куце:
Больш дзяўчына не заплача
Па музыку-сіраце! —
Штось нядобрае ў тых словах
Сэрцам хлопец тут пачуў,
Самы тон яе прамовы,
Бы нажом, яго кальнуў.
— Што-ж такое, бабка, зь ёю?
І з трывогаю чакаў
Ён адказу на пытаньне,
Сумна зьнікшы галавой.
— Ой, вы, моладзь! вам каханьне
Засланяе ўсё сабой!
Праз каханьне-ж —дур вялікі,
З таго дуру сьвет гарыць:
З-за бязроднага музыкі
Ня ўздужала дзеўка жыць! —
Далей хлопец быў ня ў сілах
Чуць Аршуліных прамоў,
Бы спынілася у жылах
І у сэрцы ў яго кроў.
Твар зьмярцьвеў, уніклі сілы,
Сьвету белага ня знаць,
І над хлопцам свае крылы
Ночка стала разьнімаць . . .
Глуш. У небе месяц поўны
Бляск таёмны свой бруіў.
Змрок тужлівы, ціхі, роўны
Землю зьніклую акрыў.

І было вакол маркотна,
Бы тулялася гаротна
Няуцямная туга,
Ахінуўшы мімалётна
Сумам поле, лес, луга.
І маўчала ўсё зацята,
Ўсё стаілася — ні шэп!

Поўнач. Жуд. Страхоў багата,
Чорны лес маўчаў, бы склеп;
Толькі зрэдку смутным сьмехам
Ціш будзілі бакасы
І ўтарылі ціхім рэхам
Жаб у багнах галасы.
Чый-жа гэта цень матнуўся
Там, на могілках глухіх?
Чалавек ці здань прыгнуўся
Паміж прыкладаў гнілых,
Хто у поўнач парушае
Сон пахованых навек?
І чаго ён там шукае?
Хто ён? Здань ці чалавек?
Цяжкай весткай прыгнячоны
І аглушаны, Сымон
Без развагі, праз загоны
Йшоў, зацяўшы сэрца стогн.
Йшоў нячула, спатыкаўся,
Ў ямы падаў, зноў ўставаў,
А куды ён падаваўся,
Сам ня ведаў, ня пытаў.
Бы яго якая сіла
Няпрытомнага вяла
І туды яго хіліла,
Дзе мо й думка ня была.
А нарэшце зварачае
Ён у бок старых крыжоў
І на могілкі ступае
Ў гурт нямых вартаўнікоў.
Прыпыніўся, азірнуўся,
Бы стаў ў памяць прыхадзіць
І раптоўна здрыгануўся:
Перад ім яна стаіць!
Нярухома і маўкліва,
Ўся бялюсенька, як сьнег,
Толькі вусны ёй шчасьліва
Аджыўляе ціхі сьмех.
— Ганна?! — Крок ён адступае:
Ты запраўдная ці зман?
Што-ж за сіла, моц якая
Напусьціла мне туман? —
Бы замёр Сымон зьдзіўлёны,
Ці то радасьць, ці то страх,
І гарыць агонь зялёны
Ў яго стомленых вачах.
І на здань — плод ўласных мараў,
Брэд балючай галавы,
Пазірае, поўны чараў,
Нярухомы, ледзь жывы.
Потым вочы праціраe,
Як-бы хоча сон прагнаць,
Як што ловіць, спамінае
І ня можа рады даць.
— О, мой мілы, мой жаданы! —
Чуе голас ён яе: —
Ня пужайся свае Ганны:
Я — ня здань, ня вобраз зманны —
Цела сьпіць, а дух ўстае.
Я — той вобраз, што ў дарогах
З думак ты сваіх стварыў,
І ў палёх, глухіх разлогах,
Бавіў час і ім ты жыў . . .
Бедны мой! ты так змардован
І пакрыўджаны людзьмі
І нядоляй моцна скован.
Аплыла душа сьлязьмі,
Кроўю сэрцайка абліта.
Ты-ж адзін, адзін блукаў,
Як убогі, ледзь акрыты,
Слова ласкі ты ня знаў.
Адпачынь-жа тут з дарогі,
Гора цяжкае разьвей,
Хай спакой пазнаюць ногі . . .
Сядзь са мною, як даўней.
А з табой я так шчасьліва —
Я твая даўно, Сымон . . . —
— Адкажы ты мне праўдзіва,
Хто ты: здань ці гожы сон?
Ня пытайся, мой адзіны,
Думкам волі не давай:
Шчасьця сьветлыя часіны
Ты пытаньнем ня пужай . . .
Любы мой! Ё ў сьвеце рэчы,
Што як толькі іх кране
Войстры розум чалавечы,

Ці маем права?

(Да пытаньня нашых «чамаданаў»)

«Бацькаўшчына» № 43—44 за 54-ты год. На апошняй бачынцы артыкул (хіба-ж не фэльетон?) «Сумлевы», падпісаны **«пс».** Праблема закранута важная, актуальная і, нажаль, балючая. Пастаўленая аўтарам артыкулу на парадак дня, яна зводзіцца ў вадным із сваіх аспэктаў да наступнага:

«Калі хтось слабейшы (з нас) ня мае больш ані сілы, ані цярплівасьці сядзець гадамі на чамаданах і распакуецца — ці маем мы права кідаць у яго каменем пагарды? Рэч зразумелая, калі ён распакуецца з цьвёрдай думкай, што ў пару спакуецца зноў.»

Дык ці маем мы, «нераспакованыя», права на «камень пагарды»? Пытаньне суровае, і адказу на яго, здаецца нам, трэба шукаць у самой сутнасьці гэнага «распакоўваньня», якога, нажаль, сам аўтар «Сумлеваў» не паясьніў шырэй.

Усёткі праблему трэба ставіць ясна, і ўжо ў «Сумлевах», хоць і сфармулёвана яна пры дапамозе гэнага фігурнага «распакуецца-спакуецца», на яе дадзены ясны й нядвузначны адказ — коратка, павайсковаму: «Місію выканаць трэба.» Ад неадхільнае канечнасьці выканаць гэтую місію і мусіць пачынацца ўсякая дыскусія на тэму нашых «чамаданаў». Самое-ж місіі паясьняць хіба ня трэба.

«Распакоўваньне чамаданаў» можа быць двух родаў: матар'яльнае й духовае.

Матар'яльна «распакоўвацца» трэба. Каму-ж бо, калі ня нам, ведама найлепш із собскага горкага дазнаньня, што без саліднае матар'яльнае базы нельга весьці, на добры лад, ні грамадзкае, ні культурнае, ні палітычнае работы. Ясна, як двойчы два... Матар'яльна багатая эміграцыя мае вялікія магчымасьці стацца сур'ёзным палітычным чыньнікам у жыцьці свайго народу. На гэта маем цэлы шэраг красамоўных прыкладаў зь гісторыі іншых народаў: жыдоўскага, ірляндзкага, польскага. Аднак гэта можа здарыцца толькі пры такой умове, што матар'яльны патэнцыял эміграцыі не знэўтралізуецца гэным другім «распакаваньнем»-духовым.

А «распакоўваньня» духовага мы й павінны найбольш высьцерагацца ды змагацца супраць яго ўсімі спосабамі, ня выключаючы й «каменьняў пагарды». Змагацца мусім таму, што з краіны духовага «распакаваньня» ня можа быць ніякага павароту назад. Было-б няправільна гаварыць пра «спакуецца зноў», маючы наўвеце разладаваньне духовае. Яшчэ больш няправільна было-б апраўдваць гэткае зьявішча.

«Распакаваньне» гэтае характарызуецца тым, што чалавек, пад уплывам непрадбачаных цяжкасьцяў або зманлівых палёгак да нажывы, пачынае раптам пераконваць сябе (і іншых, каб апраўдацца маральна), што мэта незалежнае Бацькаўшчыны й свабода народу, да якое ён імкнуўся, куды накіроўваў увесь свой высілак, — гэта рэч нерэальная ці проста некарысная з асабістага гледзішча. Гэта значыць, сьведамасьць патрэбы змаганьня ў імя агульнага дабрабыту, падменьваецца ў яго іншай сьведамасьцяй — больш вузкай, больш рэальнай і больш небясьпечнай (саладухай назвалі яе калісьці), адкуль няма павароту да гэнага «спакоўваньня зноў», бо яна, як багна, беспаваротна ўсмоктвае сваю ахвяру.

Стан беларускае вызвольнае справы не дазваляе нам сяньня на ніякія сантымэнты, бо ня гуляюць у іх і нашы ворагі. Таму ня можа быць і ніякіх двузначнасьцяў і недагаворак там, дзе гутарка йдзе аб бескампрамісовае змаганьне і ацэну людзей у ім а таму, яшчэ раз, пытаньне трэба ставіць выразна і даць на яго гэткі-ж выразны адказ — так ці не.

Дзеля таго, што мы ня маем інстытуцыі, якая-б, у выпадку патрэбы, магла аўтарытэтна асудзіць таго ці іншага, хто, на ейную думку, «распакаваўся» із шкодай для агульнае справы, дык пытаньне трэба разьвязваць у самым корані, у прынцыпе **ягонымі ці мы, сьведамыя свае місіі, маем права апраўдваць тых, што «распакаваліся» духова? Лёгіка нашага змаганьня мусіла-б адказаць, што права гэткага мы ня маем.**

Можна апраўдваць нястачу актыўнасьці ў тых, хто ніколі ня ўзьнімаўся да вышыні поўнае сьведамасьці патрэбы й слушнасьці нацыянальнага адраджэньня. Навет больш за гэта — у ваблічы нацыянальнае справы трэба шанаваць і тых (а якіх у нас шмат!), што лічаць сябе толькі Беларусамі і не прэтэндуюць на разьвязваньне якіх-небудзь, хоць і беларускіх, палітычных праблемаў.

Але тым, што былі ўжо раз у поўнай сьведамасьці на перадавых нацыянальных пазыцыях, а цяпер расьсядаюцца-«распакоўваюцца» з усім сваім псыхалягічным багажом, тым ня можа быць ніякага апраўданьня, бо тады апраўдаўся-б сам прынцып бясхрыбетнасьці, шкурніцтва й нацыянальнае зрады.

Дык ці маем права пагарджаць гэткімі?

А. Будзіч

Беларускія выданьні Інстытуту

ДЛЯ ВЫВУЧЭНЬНЯ ГІСТОРЫІ Й КУЛЬТУРЫ СССР

Згодна ранейшай пастановы Навуковай Рады мюнхэнскага Інстытуту для Вывучэньня Гісторыі й Культуры СССР, апрача выданьняў у ангельскай і расейкай мовах, якія былі дагэтуль, будуць таксама выдавацца навуковыя працы Інстытуту і ў іншых мовах Савецкага Саюзу, у тым ліку і ў мове беларускай. Гэтая пастанова Навуковай Рады была апрабаваная дараднікам Амэрыканскага Камітэту пры Інстытуце і знаходзіцца ўжо ў стадыі ажыцьцяўленьня.

Як даведваемся, ужо ўкамплектавалася рэдакцыя беларускіх выданьняў Інстытуту і прыгатаўляе да друку першы нумар беларускага зборніка навуковых артыкулаў, які мае выйсьці ў канцы студзеня наступнага году і будзе абыймаць 10—12 аркушаў друку. Побач з артыкуламі на агульна савецкія тэмы, у зборніку галоўная ўвага будзе зьвернутая на пытаньні беларускія, так ці інакчай зьвязаныя з савецкай праблематыкай: пытаньні палітычныя, сацыяльныя, эканамічныя і культурныя. Зборнік будзе такжа памяшчаць і рэцэнзіі на працы як савецкія, гэтак і заходніх вучоных аб Савецкім Саюзе, у першую чаргу аб БССР.

Некаторыя беларускія вучоныя ўжо прыслалі свае артыкулы для зборніка, іншыя, якія выразілі сваю гатоўнасьць супрацоўнічаць зь Інстытутам, такія артыкулы яшчэ прыгатаўляюць.

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ Й СЯМЕЙНАЯ ЎРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ».

Маскоўскія банкеты 1940-1954

АД РЭДАКЦЫІ: Ніжэй перадрукоўваем з парыскага «Фігаро» з 15 лістапада 1954 г. цікавы артыкул сп. Г. Гафенко, былага міністра замежных справаў Румыніі.

⁂

Традыцыйны абед, дадзены 7 лістапада дыпляматычнаму корпусу ў Маскве, праўдападобна, быў у гэтым годзе асабліва бліскучы. У звыш гарачай атмасфэры, напоўненай бязьмежнай сардэчнасьцю і парай водкі, Маленкаў, Хрушчоў і Молатаў павялі з абяззбройваючай настойлівасьцю пацыфістычны наступ на заходніх паслоў. Сп. сп. Болен, Хэйтэр і Жокс былі пакрытыя краскамі і добрымі пажаданьнямі; пілі за бліскучасьць Парыжа, за веліч Амэрыкі і, зразумела, за «здароўе» міру. Выліваючы пачуцьці, у вочы, прыводзілі ўспаміны аб былым братэрстве зброі і савецкія гаспадары не абмінулі, з адценьнем мэлянхоліі, выказаць незадаваленьне аб нядаўных пагадненьнях заходніх дзяржаваў, так няпрыемна нарушыўшых згоду, якая ўжо гатовай была ўстанавіцца між двума сьветамі, што гэтак доўга былі ў разлуцы.

Гэтае дзіўнае ап'яненьне, якое славяне гэтак добра ўмеюць выклікаць і выкарыстоўваць, аднаўляецца раз у год, у дзень рэвалюцыі. Звычайная стрыманасьць, якую савецкія правадыры надзяюць на сябе з такой суровасьцю, растайвае тады ў крыштальных кілішках, запазычаных із сталовага сэрвісу цароў.

Гэтак было і ў часы Сталіна.

Я прыпамінаю вечар у Маскве, дзе я меў гонар быць сярод гасьцей сп. Молатава. Гэта было 7 лістапада 1940 году. Вайна на захадзе была ў поўным разгары. Але гасьцiннасьць народнага камісара замежных справаў была дасканалым цудам згоды: сабраныя ў ваднэй і тэй-жа залі, паслы ваюючых адна супраць другой дзяржаваў і дзяржаваў нэўтральных буржуазнага сьвету, сьвяткавалі з аднолькавым захапленьнем гадавіну рэвалюцыі.

За ганаровым сталом Молатаў быў акружаны шэфамі дыпляматычнага корпусу, прадстаўнікамі «Восі», пасламі Гітлера й Мусоліні; ён абменьваўся зь імі тостамі ў чэсьць маскоўскага дагавору. Год быў удалы: Польшча, атрымаўшы ўдар зь пераду і з заду, была раздушаная; Гітлер узяў сваю часьць, Сталін — сваю. На поўначы былі «зьліквідаваныя» балтыйскія дзяржавы; на паўдні была захопленая Бесарабія.

Молатаў піў за падзел Усходняй Эўропы і за мірнае суіснаваньне імпэрыі Гітлера і імпэрыі савецкай. Вышынскі, які тады любіў Амэрыканцаў, меў за сваім сталом Лоўрэнса Стэйнгарда, пасла Задзіночаных Штатаў, і брытанского сэра Стаффорда Крыпса, які паглядаў халодным паглядам на гэтае дзіўнае таварыства і думаў аб бамбардаваньнях Лёндану. Із свайго боку сп. Тысо, міністар Славаччыны, напейваў барытонам сваей суседцы, артыстцы Вялікага Тэатру, арыю зь «Аўгена Анегіна».

Выхад з гасьцiннай залі быў не да апісаньня: Молатаў сунуўся ўрачыста, пад руку зь дзьвюма пасьліхамі, прыпадкова падхопленымі ім па дарозе, тады як Мікаян, экспэрт эканамічных справаў, хочучы паказаць, што ён захоўвае самаапанаваньне й раўнавагу, пераходзіў залю на аднэй назе, а нямецкі пасол, граф Шуленбург, апіраючыся дзеля асьцярожнасьці на кажнае крэсла, заяўляў, што ён гордзіцца тым, што не паддаўся настойлівым нагаворам гаспадароў і разбураючаму дзеяньню водкі.

Шэсьць месяцаў спусьціўшы, нямецка-савецкае суіснаваньне завяршылася вайной.

І як можна забыцца аб сэрыі другіх банкетаў, што адбываліся ў пачатку 1940 году — гэтыя маскоўскія гулянкі, гэроямі якіх былі дыпляматы балтыйскіх краінаў, за якімі Сталін увіхаўся асабліва? З гэтае нагоды нязьлічоная колькасьць бутэляк крымскага шампанскага была выпіта «за здароўе» Эстоніі, Латвіі й Летувы.

Потым, аднэйчы ноччу — гэтыя дзеяньні заўсёды адбываюцца ноччу — балтыйскія дзяржавы былі нападзеныя і зьнішчаныя. Іхныя прадстаўнікі ў Маскве, вычыркнутыя адным росчыркам пяра з дыпляматычных сьпіскаў, шчэзьлі раптоўна. Турма? Высылка? Ніхто ніколі не даведаўся аб гэтым.

Жонка аднаго балтыйскага пасла прабавала паканчыць самагубствам. Замежныя паслы былі ўсхваляваныя гэтым і патрабавалі ад савецкага ўраду вярнуць ім іхных калегаў. Даслоўна: усякі сьлед загінуў.

Пасьля гэтага дыпляматычнае жыцьцё аднавіла свой ход.

І падымаюцца чаркі. Адбываюцца сардэчныя гутаркі. Абменьваюцца пажаданьнямі пад гучны звон крышталу. Валяцца дзяржавы, мільёны людзей адходзяць назаўсёды ў краіны маўчаньня й сьмерці.

І зноў падымаюцца чаркі. Расьсьцілаецца дыван забыцьця. Адраджаецца надзея: п'юць за новыя ілюзіі.

Ці прыйдзе канец гэтаму жахліваму бесьперапыннаму зману. Ці зможа з гэтых эмоцыяў, што ўспыхваюць, як агонь ад саломы ў сьвяточных салёнах Крэмля, выляцець іскра, якая ажывіла-бы полымя даверу сярод народаў, што знаходзяцца пад ударам або загрозай удараў Масквы?

Хацелася-б верыць гэтаму.

Але, каб заглушыць успаміны, як тыя, што цяпер ускрэсьлі ўва мне, патрэбныя ня добрыя пажаданьні, а нешта іншае.

Г. Гафенко

Адвакаты цемных сілаў

Апошнімі днямі на пленарным паседжаньні Генэральнай Асамблеі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў беларускі дэлегат Кісялёў папісаўся сумлеўнай вартасьці аратарствам. Пішам гэта ня дзеля таго, каб ганіць аратарскія здольнасьці таварыша Кісялёва, а таму, што справа, у якой ён выступаў, ня прыносіць ганару ані яму, ані тым, хто яго паслаў — крамлёўскім дыктатарам. Ніводзін чэсны і непазбаўлены людзкіх пачуцьцяў Беларус ня зможа не асудзіць Кісялёва і яго моцадаўцаў.

Кісялёў і Астапенка, за Малікам і Скшэжэўскім, выступалі ў Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў у справе, якая згары мусіла быць асуджаная на правал. Хадзіла, каб апраўдаць перад усімі народамі камуністычнае бясправўе, праступства й антыгуманітарнасьць.

У часе карэйскай вайны над Паўночнай Карэяй былі зьбітыя амэрыканскія лётнікі, якія папаліся ў кітайскі палон. Па заканчэньні вайны войска Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў, якое абараняла Карэю ад камуністычнай агрэсіі, выдала ўсіх палонных кітайскай і паўночна-карэйскай арміі. Камуністы-ж ня толькі супраць усякім канвэнцыям і асновам гуманітарнасьці затрымалі шмат палонных, але яшчэ зрабілі пародыю суду, які абвінаваціў палонных лётчікаў у шпіёнстве і засудзіў іх на доўгія тэрміны турэмнага зьняволеньня.

Гэты барбарскі паступак кітайскіх камуністых выклікаў вялізнае абурэньне ў вольным сьвеце. Нас, якім добра ведамыя камуністычныя злачынствы і антыгуманітарныя паступкі, менш зьдзівіў гэты факт. Але для людзей, якія і ў камуністычнай дыктатуры былі схільныя шукаць пачуцьцяў гуманітарнасьці й пашаны права — гэты ўчынак быў шокам.

І вось на Генэральнай Асамблеі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў было разгляданае гэтае камуністычнае злачынства. Рэч зразумелая, амаль усе дзяржавы войстра асудзілі кітайскі камуністычны ўрад. Толькі пяць дэлегатаў камуністычнага блёку, а між імі і дэлегат Беларусі, намагаліся даказваць, што чорнае ёсьць белым, бясправўе —праўным і барбарства кітайскіх камуністых апраўданае. А таварыш Кісялёў у сваім цынізьме пасунуўся да таго навет, што даказваў, што пастанова Асамблеі, якая асудзіла камуністычныя праступствы, нанесла новы ўдар прэсьціжу Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў.

Нядарма адзін з дэлегатаў у часе дыскусіяў іранічна выказаў спачуваньне дэлегатам камуністычнага блёку, што яны мусяць абараняць і апраўдваць гэтае злачынства й бясправўе.

Сумна нам, што ў лягеры цёмных сілаў выступае узурпатар, які прамаўляе ад імя беларускага народу. Але пацяшаймася тым, што вольны сьвет добра ведае, што таварышы Кісялёў і Астапенка прадстаўляюць рэжым, сілай і тэрорам накінуты Беларусі, і нічога супольнага з воляй нашага народу ня маюць.

П. Сыч

Гадавіна Слуцкага Паўстаньня ў Аргентыне

Згуртаваньне Беларускіх Камбатантаў у Аргентыне ўрачыста адсьвяткавала 28 лістапада сёлета 34-ую гадавіну Слуцкага Паўстаньня, якое ладзілася ў сьвятліцы ЗБА. На пачатку ўрачыстасьці была адыграная малітва «Магутны Божа», падчас якой кажны з прысутных узносіў малітву да Ўсемагутнага, каб даў вечны супакой усім тым, што злажылі сваё жыцьцё за Бацькаўшчыну.

Пасьля забраў слова сакратар ЗБК Леў Петрас, які, горача прывітаўшы прысутных, нарысаваў мэты Слуцкага Чыну і далейшых актаў змаганьня беларускага народу, бачучы ў гэтым заруку нашае перамогі ў будучыні і вызваленьня Беларусі. Пасьля ўшанаваньня мінутнай цішынёў памяці загінуўшых, забраў слова старшыня ЗБК Ул. Другавец, які прааналізаваў змаганьне беларускага народу за сваю незалежнасьць.

На заканчэньне быў адыграны беларускі нацыянальны гымн, пасьля чаго прысутныя пяялі беларускія вайсковыя й патрыятычныя песьні.

То ўсю гожасьць іх змахне. —
— Ой, я-ж шмат у лятуценьні
Радасьць-зманы спажываў!
Часта ў пышнае адзеньне
Я пустэлі адзяваў
І другое жыцьце ў марах,
Ў сьветлых думках я тварыў,
На пустых яго аўтарах
Сум душы мае паліў,
І з табой, мая адзіна,
Ў жыцьце тое я ўступаў
І сваю у ім пуціну
Шчодра, пышна убіраў.
І што-ж? Мары, сэрца краскі,
Холад жыцьця зьбіў суздром,
А вы, зломкі гожай казкі,
Казкі жыцьця, пад крыжом!
А бязь іх няма спакою,
Безь цябе мне, сьвет — імгла!...
— О, мой любы! Я з табою
Заўжды буду, як была,
Бо я — частка твайго сэрца,
Струн душы твае настрой,
І у мне ты, бы ў люстэрцы,
Адбіваеш вобраз свой.
Я далёка: тым пыгожай
Для цябе такі закон.
Спакарыся-ж волі Божай —
Пойдзеш зноў у сьвет, Сымон.
Будзь станоўкі ў час нягоды
І разьвей ліхі туман
І агнёў балотных зводы,
Насланыя думкі — зман!
У сьвет пойдзеш тропам новым
Песьні-думкі дапяваць
І сваім чароўным словам
Жар із дна душы ўзьнімаць.

Ляж, засьні на час кароткі,
Я-ж, як маці, над табой
Нахінуся, мой сіротка,
Нізка-нізка галавой, —
Твару хлопца дакранулась
Ганна белаю рукой
І прыветна усьміхнулась
І кіўнула галавой.
І памалу сон глыбокі
Вочы стаў яму змыкаць.
Сыпеў чароўны і далёкі
Сэрца боль стаў сунімаць.
— Сьпі, мой любка чарнавокі,
Покуль цьма ляжыць і цень,
Покуль блісне недалёкі
Лепшай долі новы дзень.
Ціха зорка з неба пала,
Мігатнулася й прапала —
Дзе-ж яна падзелася?
Не дастала ў шклянцы масла,
Жыцьце борзда, борзда згасла,
Хоць жыцьця хацелася.
Пала зорка Божай сьлёзкай
І скацілася чыстай роскай
На маю магілку,
І я ўстала на часінку,
Каб усьцешыць сірацінку,
Мілага пахілка. —
Песьня змоўкла, ціха стала,
Засьвяцілася кругом,
І ў паветры задрыжала,
Панясьлося — бом! бом! бом!
Звоніць звон стары, пабіты,
Зьвяы даўныя ўстаюць!
Ціхім сумам апавіты,
Мары-вобразы плывуць.
Дудары дзесь ціха граюць

І наводзяць нейкі жаль,
Бы кудысьці падбіваюць
Зноў Сымона яны ў даль.
Зыкі ўюцца, зыкі скачуць
І па струнах сэрца б'юць
І аб чымсьці мілым плачуць,
Сьлёзы жалю ціха льлюць!
І змаўкаюць, як сіроткі,
Жаль ня шчэрпаўшы да дна.
А за тым, бы ў час паводкі,
Цёмных віраў глыбіня,
Штось шуміць, гудзе, ракоча,
Аж зямля вакол дрыжыць.
Гэта — пушча так рагоча,
І Даніла дзед стаіць
І рукамі ён махае,
Тон дае старым дубом,
А Палесь яго вітае.
Зьлйўшы шум, у гучны гром.
Пушча дзеду ўся пакорна:
Тупне дзед — і ўсё маўчыць,
Слова скажа — і праворна
Лес адвечны зашуміць.
Доўга з пушчай дзед гуторыць,
Зірк — Сымона згледзіў ён.
Войстры погляд так і зорыць.
— Э-гэ-гэ! ты тут, Сымон?! —
І бяз жаднае прамовы
Стрэльбу ён зьнімае з плеч,
Прылажыўся — і гатовы
Цела хлопчака пасеч.
Міг адзін — і жах маланка!
Грымнуў стрэл, і лес той зьнік,
Зьнікла дзедава каханка,
Як і сам дзед-чараўнік.
Толькі голас дзесь надаўся,
Бы ізь сьмехам дзед пытаў:

— Што, мой хлопчыку: зьлякаўся?
Эгэ-ж! дзеда памятаў!
— Ня пужайся: зданьне гэта, —
Шэпча голас дарагі:
Стрэлы — добрая прымета —
Лёс надарыцца другі.
Сьпі-ж спакойна — сонца ўзыйдзе,
Бліска дзень — ты будзь гатоў,
А калі нат час надыйдзе —
Мы сустрэнемся ізноў.
Вунь за лесам ноч віднее,
Ноч праходзіць, любы, глянь!
І памалу ўсё бляднее
І зьнікае Ганна — здань.
— Божа мой! О, сон цяжэрны!
Дай мне сілы чары зьняць,
Каб мой сум і жаль бязьмерны
Жару раніцы аддаць. —
Сьпіць Сымон і разважае,
Хоча голаву падняць,
Толькі сіл яшчэ ня мае
Крыльле вольнае разьняць.
Ды устане ён, ачнецца:
Круг ня скончыў свой Сымон,
На шырокі шлях праб'ецца,
Хоць мо й доўгі будзе сон.

12—25. XII. 1918 г.

С. Ліповец, Курскай губ.
«Вольны Сьцяг», № 4 (6), 1 лістапада 1921 г., бал. 2—4.

Рымскія урачыстасьці

АД РЭДАКЦЫІ: Гэты артыкул Рэдакцыя атрымала адразу-ж пасьля заканчэньня Рымскіх урачыстасьцяў, але ўважала за больш мэтазгоднае яго надрукаваньне ў нумары газэты, прысьвечаным каталіцкім Калядам. За гэтае спазьненьне моцна перапрашаем паважанага Аўтара.

*

Яны ўжо за намі. Аднак цяжка зь імі расстацца, падобна як і зь італійскім сонцам.

Шмат зложылася на гэта прычын, што БАКА «Рунь» наважылася ў гэтым годзе склікаць свой чацьвёрты Агульны Зьезд у Рыме і там-жа правесьці свой Тыдзень Студыяў.

Многіх з нас прыцягвае Рым сваімі гістарычнымі падзеямі і памяткамі. Хто-ж можа прайсьці праз жыцьцё, не закрануўшы Рыму, хаця ў сваіх студыях ці навет думках?

Рым — Рэмуса і Ромуля, пазьней сталіца сусьвету, сядзіба праз добрых некалькі сотняў год цэзараў; Рым — месца адвечнага назначэньня наступнікаў Апостала Пётры; Рым — сьветка гэрояў мучанікаў, імёны якіх віднеюцца на тухлых сьценах катакумбаў. Урэшце Рым — сталіца культуры, зь ім неразлучна зьвязаны імёны дарагія ўсяму чалавецтву: Рафаэля, Брамантэ, Міхала Анёла, Бэрніні, калі ўспомнім тут толькі найвялікшых зь вялікіх.

У сучасны мамэнт Рым зьяўляецца месцам сусьветных зьездаў. Там-жа ад 24 кастрычніка да 1 лістапада сёлета адбыўся Міжнародны Марыёлёгічны і Марыйны кангрэс. У вабодвых БАКА «Рунь», якая ладзіла ў той час Тыдзень Студыяў і свой Агульны гадавы Зьезд, прыймала жывы ўдзел.

*

Марыёлёгічны Кангрэс адбываўся пад знакам дакладаў ведамых сучасных вучоных з цэлага сьвету. Праца вялася пераважна ў ваддзельных сэкцыях, якіх усяго было аж 34. Успомнім тут прынамсі некаторыя зь іх: Сэкцыя Папскай Акадэміі Непавіннага Зачацьця і Папскага Лятэранскага Унівэрсытэту, Сэкцыя Марыянскай Францішканскай Камісіі Задзіночаных Дзяржаваў Амэрыкі Паўночнай, Сэкцыя Марыёлёгічнага Канадыйскага Таварыства, Сэкцыя Марыёлёгічнага Францускага Таварыства, Сэкцыя абсягу нямецкай мовы, Сэкцыя Марыёлёгічнага Гішпанскага Таварыства, Сэкцыя Папскага Унівэрсытэту Грэгорыянум і Папскага Біблійнага Інстытуту, Сэкцыя Папскага Унівэрсытэту «De Propaganda Fide», Сэкцыя Лювэнскага Унівэрсытэту. Было так-жа некалькі сэкцыяў розных законаў, так-жа былі сэкцыі польская, харвацкая, летувіская і інш. Была зусім аддзельная сэкцыя «Царквы маўчаньня». Гэта сэкцыя на працягу двух дзён (25, 26 кастрычніка) мела ўсяго 19 дакладаў. Прэлегенты выступалі ад усіх тых народаў, якія сяньня церпяць рэлігійны прасьлед. Дня 26 кастрычніка быў даклад а. др. П. Татарыновіча на тэму: «Беларусь і Бязьвінна Зачатая Найсьв. Дзева Марыя».

Аўля, у якой адбываліся даклады, нажаль была за малая і шмат жадаючых прысутнічаць на іх, не маглі ўвайсьці. У простых і цёплых словах наш прэлегент зьвярнуў увагу на глыбокую і шчырую пабожнасьць беларускага народу да Н. Дз. Марыі, якая выяўлялася стагодзьдзямі ня толькі ў прастанародзьдзі, але так-жа ў нашых вучоных, прыкладам у Францішка Скарыны, каторы кажную з выданых ім кніжак прысьвяціў Багародзіцы.

На дакладзе а. Татарыновіча, апрача Беларусаў, шмат было асоб іншых нацыянальнасьцяў. За прэзыдыяльным сталом у той час былі: а. др. Стройн і (Паляк) і а. праф. Гагов (Баўгар).

На сьценах залі віселі здымкі сучасных мучанікаў за веру з напісамі краіны, да якой яны належалі. Сярод тых мучанікаў Харватаў, Чэхаў, Палякаў, Украінцаў і г. д. можна было бачыць партрэт а. Архімандрыта Фабіяна Абрантовіча, Марыяніна, замучанага бальшавікамі ў львоўскай вязьніцы НКВД на пачатку другой сусьветнай вайны.

Марыёлёгічны Кангрэс быў ладжаны перадусім для вучоных, для марыёлёгаў, тады, калі Марыйны Кангрэс для шырокай публічнасьці. У час марыйнага кангрэсу — лепш сказаць: марыйных маніфэстацыяў — было шмат мамэнтаў, да глыбі кранаючых сэрца. Затрымаемся тут на трох галоўных: 1) Акадэміі ў чэсьць «Царквы маўчаньня»; 2) Працэсіі ад Sta Maria Maggiore да сьв. Пётры; 3) Абвешчаньня сьвята Марыі — Каралевы ўсіх і каранацыі іконы.

1. АКАДЭМІЯ Ў ЧЭСЬЦЬ «ЦАРКВЫ МАЎЧАНЬНЯ»

«Царквой маўчаньня» называем сяньня ўсё церпячае прасьлед хрысьціянства.

У суботу 30 лістапада ў ваднэй з найпрыгажэйшых заляў у Рыме — у залі Піюса — была зладжаная акадэмія ў чэсьць «Царквы маўчаньня».

У праграму ўвайшлі: даклад кардынала Ф. Спэльмана, Архіяпіскапа Новаёрскага; сьпевы марыйнага зьместу хораў і салістых, прамовы прадстаўнікоў урадаў пры Ватыкане, прамова кардынала Агаджаніяна, Армяніна; сцэнічнае прадстаўленьне жыцьця Багародзіцы вучаніцамі рымскіх гімназіяў.

Кардынал Спэльман, адзін з найбольш ведамых у сучасным сьвеце каталіцкіх дастойнікаў, выказаў у энэргічных словах жаль і спагаду церпячым за веру хрысьціянам ад бязбожнага камунізму. Між іншым ён сказаў: «Мы сабраліся з многіх і далёкіх куткоў сьвету тут над гробамі Апосталаў у Вечным Горадзе, каб ахвяраваць дань любові і пабожнасьці для Найсьв. Дзевы Марыі, Бязьвінна Пачатай, Каралевы Мучанікаў, Каралевы Сусьвету, Каралевы Супакою. Калі гэты Марыйны Год, абвешчаны нашым наймілейшым Айцом Сьв. Піюсам XII, адважным абароньнікам і пацяшыцелем прасьледваных і мучаных народаў ува ўсіх частках сьвету, — дабягае ўжо да мэты — наша думка ляціць да вас, нашы сэрцы ёсьць прыгнобленыя дзеля путаў, якімі вы скованыя, і мы молім Усемагутнага Госпада й Яготрэцяй з паловай... Найсьв. Дзеву, каб пацешылі вас у цярпеньнях, у прасьледах, у паняволеньні і каб яны спрычынілі, каб дабрадзействы і свабоды нашы маглі належыць так-жа да вас. Молім, каб нашая Найсьвяцейшая Маці і надалей ня пераставала даваць вам сілы і моцы і каб там ізноў адрадзілася вера і надзея ў дзень — які Бог няхай пашле хутка — трыумфу справядлівасьці над крыўдай, славы над агідай, дабра над злом, супакою над вайной!»

Пасьля былі выкананыя сьпевы рознымі хорамі і солё ў мовах грэцкай, старасьлавянскай, лацінскай і інш. Можна было пачуць навет мову кітайскую, у якой сп. Ву прасьпяваў «Авэ Марыя». Ад Беларусаў выступаў сп. Пётра Конюх, які прасьпяваў памастацку малітву да Багародзіцы з опэры Вэрдзі «Simon Becca Negra». Магутны голас бас, піетызм і дастойнасьць, зь якімі выканаў сп. Конюх сваю праграму, заслужылі на нязвычайны апляўз публічнасьці, а пасьля заканчэньня акадэміі на асаблівую падзяку ад яе арганізатараў.

Для Беларусаў быў гэта запраўды вялікі і незабытны мамэнт.

На под'юм разам із сьцягамі ўсіх народаў, паняволеных камунізмам, пачынаючы ад Эўропы і канчаючы на Кітаю і Карэі, лунаў і наш беларускі бел-чырвона-белы сьцяг з Пагоняй на адным баку і з абразом Жыровіцкай Божай Маці з другога. На залі было ў той час 6 кардыналаў, каля 60 арцыбіскупаў і біскупаў, шмат выдатных асабістасьцяў з дыпляматычных кругоў і навуковага сьвету. І вось у час найцяжэйшай нашай рэлігійнай і нацыянальнай драмы, наш суродзіч мастак у вольнай краіне, як той вольны арол, узьнёсшыся на вышыні праўдзівага мастацтва, чаруе сваім голасам і сваім выкананьнем дастойную аўдыторыю. Яго песьня — гэта сымбаль нашай сілы і натугаў, якія нам патрэбны, каб ператварыць усе зьдзекі і дайсьці да зямлі нам абяцанай, да вольнай сувэрэннай Беларусі!

На заканчэньне акадэміі была зладжана ў хорэографічным выкананьні інсцэнізацыя з жыцьця Найсьв. Дзевы Марыі. Захоплівалася душа гледачоў, калі на сцэне зьмяняліся абразы як колеры ў калейдаскопе. Былі паказаныя мамэнты з жыцьця Марыі, пачынаючы ад прароцтваў і канчаючы кальварыяй. Анёлы, мучанікі, сьвятыя славілі ў песьнях тую, якая сама аб сабе сказала: «Вялічае душа мая Госпада і ўзрадаваўся дух мой у Богу, маім Збаўцы, што ўзгляну на пакорнасьць слугі свае: бо адгэтуль вось багаслаўленай зваціммуць мяне ўсе народы» (Лукаш I, 46—48).

Прароцтва Марыі збылося на нашых вачох.

2. ПРАЦЭСІЯ АД STA MARIA MAGGIORE ДА БАЗЫЛІКІ СЬВ. ПЁТРЫ

У нядзелю па паўдні 31 кастрычніка адбылася працэсія ад базылікі Sta Maria Maggiore на Эсквіліне да базылікі сьв. Пётры у Ватыкане.

Працэсія, якая распачалася а гадз. 3, адчынялася больш чымся 480 сьцягамі, зь якіх кажны быў сымбалем або якойсьці краіны або пэўнай арганізацыі. З самой толькі Італіі было 280 сьцягоў, на якіх можна было бачыць абразы Божай Маці з розных мясцовасьцяў. На перадзе кажнай групы быў несены напіс у італійскай мове, прыкладам Rutenia Bianca, Slovacchia, Spagna і т. п. Далей за напісам ішоў нарэд з собскім сьцягам. Некаторыя групы мелі свае аркестры, ішлі ў нацыянальных вопратках.

Беларуская група налічвала каля 60 чалавек. Пад беларускім сьцягам ішлі так-жа італійскія дзеці із школы, дзе адпраўляе сьв. Ахвяру а. др. П. Татарыновіч. Наперадзе беларускай групы ішлі Румыны, а за ей Расейцы зь іконамі. Беларусы — падобна як і іншыя групы — сьпявалі рэлігійныя песьні, гаварылі супольна малітвы ў сваей роднай мове.

Кажны зь Беларусаў — а сабраліся мы ўсе, хто толькі быў у той час у Рыме — лічыў сабе чэсьцю, хаця праз нейкі час, несьці свой родны прыгожы штандар. Найбольш з гэтага гонару выпала на долю адзінай з намі Беларускі сп. Веры Бартуль. Наша сяброўка, быццам тая Жанна Дарк, нясучы сьцяг, укладала ў гэта ўсю душу (як зрэштай і мы ўсе), каб толькі ён шумеў і разьвіваўся сваёй красой і нашай дарагой Бацькаўшчыны, якую сымбалізаваў.

За сьцягамі ўсіх народаў і розных арганізацыяў, на ўпрыгожаным краскамі возе, была везеная старадаўная ікона, аўтарства якой прыпісваецца эвангелістаму Лукашу. Яна ведамая пад назовам: «Salus populi Romani» (Выбаўленьне Рымлянаў) і яна падчас найцяжэйшых дасьветчаньняў для Рыму была ўжо некалькі разоў урачыста несеная па яго вуліцах. Ніколі аднак ня ўдзельнічала столькі людзей і чужаземцаў, як гэтым разам.

Рым умее аддаваць пашану сваей Уладарцы. Увесь рух у той часьці гораду, дзе адбывалася працэсія, быў стрыманы. Касьцёлы, палацы і дамы былі ўпрыгожаныя дарагімі дыванамі і эфэктоўнымі асьвятленьнямі. Званы званілі бязупынна. Час ад часу зрываўся з вуснаў наро-

(Заканчэньне на 5-ай балоне)

У паняволенай Беларусі

НЕ ДА ПАРАСЯТ, КАЛІ СЬВІНЬНЮ СМАЛЯЦЬ.

Вось пара зь бясконцае сэрыі прыкладаў, як на закалгашанай Беларусі дбаюць бальшавікі аб культурным быце працоўнага насельніцтва. Як відаць зь ніжэй пададзеных абразкоў, калгаснае кіраўніцтва і дасюль ня можа сьцягнуць канцоў з канцамі ў сваім бюджэце. Прыгаворка кажа, што «не да парасят, калі сьвіньню смаляць». Так і на Беларусі: калі людзям жыць няма дзе і хлявы ненакрытыя гадамі стаяць, дык не да клюбаў. Да гэтага, пэўна-ж, даходзіць і апатыя насельніцтва да ўсялякае савецкае «культустановы», дзе, звычайна, апрача пустаслоўнае прапаганды, нічога іншага не пачуеш, не пабачыш і не прачытаеш.

«Літаратура і Мастацтва» за 16. X. 54: **«Два гады будуецца клюб.** Два гады таму на калгасным сходзе старшыня сельгасарцелі імя Сталіна тав. С. Рабкевіч выказаў меркаваньне аб пабудове клюбу. Усе калгасьнікі з адабрэньнем прынялі гэтую прапанову.

«Праз некаторы час быў закладзены фундамант. Да восені над клюбам узьняўся бліскучы дах. Але спадзяваньні калгасьнікаў ня збыліся. Старшыня калгасу загадаў зьняць гэты дах. Ён палічыў за лепшае скарыстаць яго для іншае пабудовы. З гэтага дня будаўніцтва клюбу спынілася. Прайшоў год, другі, а клюб стаіць незакончаным.»

«В. РАБКЕВІЧ.

Грэскі раён, калгас імя Сталіна.»

«Літаратура і Мастацтва» за 13. XI. 54: **«Занядбалі культасьветработу.** Пераважная большасьць клюбаў і хат-чытальняў Лунінецкага раёну не падрыхтаваны да зімы, не адрамантаваны. На працягу двух год будуецца памяшканьне бібліятэкі пры Гарадоцкім сельскім клюбе...

«Запушчаны й патрабуюць тэрміновага рамонту Лехвінскі Дом культуры і Бастыльскі сельскі клюб. Ніякай работы не праводзіцца ў Чучавіцкай хаце-чытальні, якая павінна абслугоўваць рабочых леспрамгасу і калгасьнікаў арцелі імя Леніна. Настаўнікі Чучавіцкай школы, урачы (г. зн. лекары — С. Я.) бальніцы, рабочыя лесаўчастку і калгасьнікі забыліся, калі яны чулі добрую лекцыю ці радыёперадачу...

«Нядаўна мне давялося пабываць у Вялуцкай хаце-чытальні. У памяшканьні брудна, шыбы ў вокнах выбіты. Больш за два тыдні тут стаіць папсаваная кіноапаратура.

«На Машчанскай вузкакалейнай чыгунцы працуе 336 сталых рабочых і 340 сэзоньнікаў, а ў клюбе на працягу двух месяцаў ня дэманстравалася ніводнага кінофільму, ня выпісвалася ніводнай газэты, доўгі час не працавала радыё. І навет у раённым цэнтры Лунінец дрэнна працуюць і чырвоныя куткі, і вузлавы чыгуначны клюб. Няма раённага Дому культуры.»

«А. КАЗАМІРАЎ,

супрацоўнік раённай газэты «Авангард».

«Літаратура і Мастацтва» за 27. XI. 54: **«Бесклапотныя кіраўнікі.** 16 тысяч цаглін у падарунак на будаўніцтва сельскага клюбу даў маладзёжны калектыў Бацэзіцкага цагельнага заводу. Жыхары вёскі зьвярнуліся да старшыні савету тав. Арцімовіча з просьбай дапамагчы ў будаўніцтве. Адказу яны не атрымалі. Ведае аб гэтым раённы аддзел культуры. Ведае ён і тое, што ў буйнейшай вёсцы Клічаўскага раёну — Бацэвічах закрыта хата-чытальня, бо няма памешканьня. На прыватнай кватэры зьмяшчаецца сельская бібліятэка ў вёсцы Усьце. Ня гледзячы на шматлікія просьбы калгасьнікаў, да гэтага часу вёска Бацэвічы не радыёфікавана. На ўсе патрабаваньні моладзі бесклапотныя працаўнікі раённага аддзелу культуры адказваюць фармальнымі адпіскамі.»

«В. ЛУК'ЯНОВІЧ.»

С. Ясень

Р. СКЛЮТ

Званар Адраджэньня

(Працяг)

Мястэчка Любань над ракой Арэсай зьяўляецца водгукам вялікага гораду Любашаны, падобна таму, як сяло Кукарава на Ігуменшчыне ёсьць сьлед вялікага гораду з тым-жа назовам. Ад таго гораду засталося мноства паганскіх і хрысьціянскіх могільнікаў, на якіх вялізарныя каменныя крыжы ад часу і вагі напалову праваліліся ў зямлю. І паміж могільнікамі ляжыць пры дарозе камень Пястун. Ён невялікі, але ў народзе існуе паданьне, што ўсе тыя, хто паспрабавалі патурбаваць ягоны супакой, адразу гублялі зрок. На Піншчыне, на вузкай паўвысьпе возера Нобель, зь якога пачынаецца рака Струмень, можна заўважыць сьляды гораду Міндоўга Нобель і дагэтуль існуе на беразе мястэчка з аднайменным назовам.

Паблізу ад цяперашняга Рагачова былі ў старасьвеччыну аж тры вялікія гарады — Лучын, Хлепен і Брагін. Першы дайшоў да нас, як сяло Лучына, у вакалічнасьці якога знаходзіцца больш за 100 курганоў і 2 гарадзішчы. Хлепен ня менш чым раней вядомы, як Жлобін. Брагін прыгадваецца яшчэ ў 1189 г., калі кіеўскі князь Рурык на вясельлі свайго дзесяцігадовага сына з васьмігадовай Верхаславай, дачкой Суздальскага князя Ўсевалада, даў маладым «дары многи и горад Брагин». Пазьней у 17 стаг. тут у палацы князёў Вішнявецкіх упяршыню абвесьціў аб сваім царскім паходжаньні Зьмітры Самазванец. У часе казацкіх войнаў Брагін дарэшты зьнішчылі Палякі, помсьцячыся за тое, што ён падтрымаў Нябабу, Напаліча і Хвэську. Гэтае зьнішчэньне, як і наступнае адраджэньне, знайшлі адбітак у творы славутага ўзвышэнца Ўладзімера Дубоўкі:

Няма дзяцюкоў тых, дзяўчыны няма,
а вырас на беразе Брагін.
Навокал мястэчка — істужкай рака,
назвалі Брагінкаю людзі,
ня кіне яна на паноў наракаць
да помсты і звала і будзе.

Ужо адзначанае Глыбінным «наватарства вершу» ставіць Ластоўскага па баку гэтых плыняў. Наагул бяручы, наватарства гэтае і было тым мамэнтам, у якім найбольш чулася прыроднае для новых плыняў адштурхваньне ад старае, адраджэнскае плыні, і пры гэтым чулася, як найпершая дый адзіная асаблівасьць, што, адрозьніваючы тыя новыя плыні ад старое, тым самым, прынамся вонкава, лучыла іх на нейкі час як-бы ў нейкі супольны фронт. Маніфэставаньне, дэкляраваньне гэтага мамэнту й сталася адным зь першых крокаў, пастаўленых новымі плынямі ў кірунку таго адштурхваньня ад старое плыні адраджэнства. І калі з боку плыні «бурапенства», якая наагул крыху раней узьняла свой голас, крок гэты зрабіў Міхайла Грамыка ўжо ў канцы 1922 г., дык ад «ажыўленства» ён быў зроблены якраз Ластоўскім у ягоных першых вершах № 1 «Крывіча», на пачатку 1923 г.

Адылі, хоць Грамыка й Ластоўскі аднолькава маніфэставалі, дэкляравалі мамэнт наватарства формы, як першы самавызначальны мамэнт новых літаратурных плыняў, самы зьмест, а нат, характэрным чынам, і вонкавая форма іхных дэклярацыяў, глыбака розныя, вызначалі ўжо й глыбокую рознасьць рэпрэзэнтаваных імі плыняў міжсобку. Так, калі Грамыка выступіў з дэклярацыяй ў форме празаічнага артыкуліку пад загалоўкам «Паэзія аб рэвалюцыі й рэвалюцыя ў паэзіі», тут-жа ілюстраванага вершаванай «Нібы паэмай» «Гвалт над формай («Полымя» № 1 за сьнежань 1922 г.); (ужо самыя загалоўкі даволі яскрава выражаюць асноўны сэнс ягонае дэклярацыі), дык Ластоўскі сфармуляваў свой маніфэст-дэклярацыю ў форме сьціслага вершаванага мотто:

Формаў трупехлых я вораг дасконны,
сьцежак стаптаных ня зношу ў тварэньні;
новым імкненьням даць новыя формы,
новыя словы і дум выражэньні
стаўлю я мэтай.

Тутака «бурапенскай» «рэвалюцыі ў паэзіі» Грамыкі адпавядае так характэрная для Ластоўскага дадзенай пары ўсюды індывідуалізацыя, адштурхваньне ад «сьцежак стаптаных», а таму «гвалту над формай» — ажыўленства формы праз адкіданьне «формаў трупехлых» ды шуканьне «новых формаў», «новых словаў і дум выражэньняў» ня проста дзеля самых сябе, а дзеля адэкватнага выказаньня «новых імкненьняў». Але якраз ужо гэтыя дэкляраваньня тут Ластоўскім упяршыню мамэнты й стаюцца характэрнымі для творчае сьведамасьці й самога творства новае плыні ажыўленства, неўзабаве шырака разгорненае гэткімі пінерамі яе, як У. Жылка, У. Дубоўка, Я. Пушча й інш. Дык гэтак, можна сказаць, ужо ў № 1 «Крывіча» Ластоўскі выступае з маніфэстам-дэклярацыяй новае літаратурнае плыні ажыўленства.

Гэтак задэкляраваўшы першы для ўсяго ажыўленства прынцып наватарства, ня толькі фармальнага, але й ідэйнага, Ластоўскі ў далейшым разгортаньне гэтага прынцыпу падпарадкуе тэй самай мэце, што і ўсе ажыўленцы — мэце нацыянальнага ўлучэньня ў сусьветнае, сфармуляванай яшчэ ў вадраджэнсьцьве ў якасьці мэты наступнага дня нашае паэзіі і Багдановічам у ягоным артыкуле «Забыты шлях» 1915 г., і Купалам у ягоным вершы «Гэй, вольныя птахі» 1920 г. У поўнай сугучнасьці з выстаўленым там Купалам клічам «песьняй агністай дзівіці народы», Ластоўскі фармулюе свой лёзунг «новых імкненьняў» паэты — «даць нам жаданы агняцьвет, якім крывіцкі гені шчаруе сьвет», папераджаючы гэтак пасьлейшую асноўную тэзу ажыўленства, ужо як «узвышэнства» — тэзу стварэньня «узвышшаў», якія пабачаць вякі і народы». І таксама, як ажыўленства крыху пасьлей за яго, Ластоўскі ўгрунтоўвае гэтую сваю тэзу прынцыпам жыцьця, нязжытага яшчэ жыцьця адроджанае нацыі, што становіць гэткую неацэнную перавагу яе перад нацыямі старымі, што аджылі ўжо для сусьветнага, як разважае аб гэтым паэта ў вершы «У Альпах»:

Глядзя на рымскіх замкаў звалы
твае мінулай славы,
што ўжо ня дасьць натхненьня,
я не зайздрую табе,
Італьская зямля!
Лепш наша бедная калыска,
жыцьцём напоўненая ўшчэрць,
як ваш трупехлы гроб,
зь якога зеціць сьмерць.

Адылі, калі «званы мінулай славы» старых, аджытых нацыяў ня надзяць да сябе Ластоўскага-паэту, дык наадварот, мінуўшчына роднага народу якраз нязжытасьцяй закладзеных у ёй патэнцыяў уяўляецца яму «тучным чарназёмам» і для паэзіі. На гэтым мамэньце Ластоўскі нат ставіць асаблівы націск, выразна ў працівагу высунутаму «бурапенствам» вымаганьню разарваньня з нацыянальнай гістарычнай мінуўшчынай, што выклікала і ў іншых маладых ажыўленцаў рэакцыю падчырккваньня свае адданасьці гэтай мінуўшчыне, як у Жылкі і асабліва дэманстрацыйна ў Дубоўкі, што якраз у гэты мамэнт узносіць Беларусь, як «край Рагнеды», беларускую моладзь, як «Рагнедзіну дачку» ўдакор бурапенцу Чароту, які не пакідае заклікаць: «Годзе плакаць і вам над Рагнедаю і, зірнуўшы ў мінулае, цяжка ўздыхаць» ды цьвердзіць, быццам-бы «Беларусь болей слухаць ня хоча аб Рагнедзе і Ізяславе».

Адначасна Ластоўскі-паэта, упяршыню й сьмела ды адкрыта, карыстаючыся із свабоды выказваньня, недаступнай маладым ажыўленцам пад саветамі, выступае й супраць прапагаванага «бурапенствам» у якасьці пазытыўнага мамэнту камунізму. Ён першы выкрывае ў вапошнім тую-ж варожую сілу, якая перасьледвала наш народ на працягу ўсяе ягонае гістарычнае мінуўшчыны, даючы ў вершы «Генуэскі рынак» гістарычны агляд усяго дазнанага нашым народам генасыду, пачынаючы ад тых далёкіх часоў, калі «Рагнеду Уладзімер перад баярамі растліў» (тутака ізноў характэрнае выкарыстаньне таго-ж вобразу Рагнеды) й канчаючы тым мамэнтам, што й выклікаў дадзены верш — мамэнтам г. зв. «Генуэскае канфэрэнцыі» 1921 г. (што, між іншага, выклікала тады-ж таксама супрацьбальшавіцка ахварбаваны верш «Пазвалі вас» і ў

Рымскія урачыстасьці

(Заканчэньне з 4-ай балоны)

ду спонтанічны кліч: Evviva Maria! Жыве Марыя! Evviva Madonna! Жыве Дзева! Фатаграфы толькі ды журналістыя выскаківалі з радоў таўпы, як тыя зайцы, каб зафіксаваць на клішы якісьці з мамэнтаў працэсіі, каб дакладна запісаць імя арганізацыі або групы, якія йшлі ў працэсіі.

Працэсія трывала каля добрых чатырох гадзін. Ікона Багародзіцы, якая зачыняла паход, прыбыла да сьв. Пётры а гадз. 18,40. Спаткалі яе царкоўныя Дастойнікі Ватыкану. Хутка пасьля быў асьветлены купал базылікі сьв. Пётры, несьмяротны твор Міхала Анёла. Народ на пляцы перад базылікай, у вабоймах калюмнады Бэрнініяга, славіў надалей Марыю ў песьнях. Хаця і змучыла ўсіх працэсыя, аднак не хацелася разыходзіцца і пакідаць гэтага адзінага ў сьвеце ...а: Затокі Вялікага Рыбака...

АБВЕШЧАНЬНЕ СЬВЯТА МАРЫІ-КАРАЛЕВЫ І КАРАНАЦЫЯ ІКОНЫ

...анчэньнем усіх марыянскіх урачыстасьцяў у Рыме было абвешчаньне ...пам Піюсам XII новаўстаноўленага сьвята Марыі-Каралевы Ўсіх і каранацыя іконы: «Salus populi Romani». Урачыстасьці гэтыя мелі месца 1 лістапада 1954 г. у базыліцы сьв. Пётры.

Як сказаў у сваей прамове Папа, сьвята Марыі-Каралевы Ўсіх, не зьяўляецца навінкаю. Ад вякоў Марыя была ...зываная ўсімі хрысьціянамі, як Ка...ва душ і сэрцаў вернікаў. Аднак да...ь ня было ўстаноўленага асаблівага ...а ў чэсьць Марыі Каралевы або ...ркі. Устанаўляючы гэта сьвята, ...меў на мэце зьвярнуць асаблівую ... ўсяго сьвету на Марыю, яе цноты ...іч.

...водля слоў Піюса XII, Марыя «ня ...кі павінна зьнішчыць цёмныя пля... злыя ўчынкі ворагаў аб'яднаньня і ...сьціянскага чалавецтва, але яна па...а даць людзям сяньня штосьці з ...го духа. Разумеем пад гэтым — ...ка... Папа — волю сьмелую, а навет ры...ўную, што ў цяжкіх абставінах, дзе сьпека і перашкоды, знае бязь хі...ьня прыняць рашэньні, якіх вымаданая хвіліна і ўмее іх выканаць зь ...нявянучай энэргіяй так, каб магчы па...цягнуць за сабой слабых, змучаных, умляваючых, — тых, што ўжо больш ...я верацць у справядлівасьць і шляхот...асьць справы, якую павінны абара...».

...імя вось такіх шляхотных ідэяў Папа абвесьціў Марыю Каралевай Усіх і ўстанавіў прынагоднае сьвята.

У той самы дзень каранаваў старадаўную ікону. У гэтай прыгожай урачыстасьці прыймалі ўдзел сотні тысяч людзей з усяго сьвету. Беларусам так-жа ўдалося мець сваю дэлегацыю. Падчас каранацыі іконы часьць Беларусаў знаходзілася із сьцягам ля самага гробу Апостала Пётры, а іншая частка недалёка так-жа цэнтру базылікі ў ваднэй з бочных наваў.

Базыліка была перапоўненая, а можа яна памясьціць каля 30.000 людзей. Час ад часу па яе асьветленых вялізарных аркадах пераліваліся сьпевы сыкстынскай папскай капэлі наперамену із «Schola Cantorum» (Папскай Музычнай Акадэміі). Малітвы ў голас чаргаваліся зь песьнямі хораў і народу.

Пры ўваходзе Папы ў базыліку здавалася вялізарныя калёны і копул Міхала Анёла пачыналі жыць новым жыцьцём. Сярэбраныя трубы гралі гымн. Панад галовамі вернікаў і панад лесам выцягнутых рук, як голуб сівы і як шкелет сухі, быў несены ў лектыцы Піюс XII, 261 з чаргі Наступнік Апостала Пётры. Багаславіў ён народ, сьцягі. Багаславіў усіх. Тут усе мы чуліся, як адна Хрыстовая сям'я.

ТЫДЗЕНЬ СТУДЫЯЎ БАКА «РУНЬ» І IV АГУЛЬНЫ ЗЬЕЗД

Беларускае Акадэміцкае Каталіцкае Аб'еднаньне «Рунь» мае ўжо сваю невялікую традыцыю ў арганізаваньні Тыдня Студыяў. У гэтым аднак годзе — на зьдзіў некаторым сябром — у шмат чым трэба было адступіць ад традыцыі. Прычыны былі вельмі паважныя: было пажаданым, будучы ў Рыме, калі адбываліся марыёлёгічны і марыйны кангрэсы, прыняць у іх удзел, а так-жа зьведаць Рым. Звычайна ў часе Тыдня Студыяў мы пасьвячаем вельмі многа часу на даклады сваіх сяброў і дыскусіі. Гэтым разам мы мелі ўсяго толькі два даклады, калі ня лічыць дакладу а. др. Татарыновіча, на якім усе мы так-жа прысутнічалі, але які быў перадусім прызначаны для чужынцаў. Даклады мелі: а. Леў Гарошка на тэму: «Культ Багародзіцы на Беларусі», і а. Ч. Сіповіч: «Францішак Скарына — вялікі паклоньнік Богародзіцы». Апрача дакладаў мы мелі наступныя багаслужбы зарганізаваныя Руняй: у базыліцы сьв. Пётры, дзе адслужыў на гробе сьв. Піюса X Імшу сьв. а. Уладзімір Тарасэвіч; у касьцеле Айцоў Базыльянаў сьвятых Сяргея і Бакха, дзе знаходзіцца ікона Жыровіцкай Божай Маці, у ўсходнім абрадзе адслужыў а. Леў Гарошка пры саслужэньні а. дыякана Кастуся Маскаліка; у іншыя дні а. Францішак Чарняўскі адправіў Імшу сьв. у касьцеле пры via della Conciliazione, дзе мы ўсе зьбіраліся і сьпявалі свае беларускія рэлігійныя песьні. У пятніцу 29 кастрычніка прыняў усю групу Я. Эм. Кардынал Тысэрант, якому а. Ч. Сіповіч падзякаваў ад імя «Руні» за дапамогу і апеку над «Руняй». Яго Эмінэнцыя Кардынал прыняў нас вельмі сардэчна і адказваючы нам перш у італійскай, пасьля ў францускай мовах, зазначыў, што ён здаволены з працы беларускай моладзі і што ён абяцае надалей нам памагаць.

Таго самага дня ў залі палацу Salviati адбыўся IV Агульны Зьезд БАКА «Рунь», на якім пасьля справаздачаў зь дзейнасьці зробленай др. В. Рамуком, дасюлешнім яе старшынёй, і а. Ч. Сіповічам, царкоўным асыстэнтам, была выбрана новая Галоўная Управа ў наступным складзе: сп. Я. Пазьняк — Старшыня; сп. В. Сенкевіч — Заступнік Старшыні; сп. Т. Мазура — Сакратар і сп. Ф. Бартуль — Скарбнік. Старшынёй Зьезду быў а. Ул. Тарасэвіч, а сакратаром студэнт тэалёгіі Я. Садоўскі. Паміма вялікіх цяжкасьцяў ці то дзеля нашай расьцярушанасьці ці з боку матарыяльных недахопаў, «Рунь» расьце і рунее. — **а. Ч. С.**

Гэта .. разьвітаньне

Ужо шмат каму з маладой беларускай інтэлігенцыі Лювэн — гэта цэлы рад, і ў бальшыні прыемных, успамінаў. Жыцьцё вымагае дзеі, і звычайна тыя, каму пашанцавала ўжо атрымаць дыплём, не заседжваюцца на месцы. Ды ня гледзячы на штодзённыя турботы, на абставіны, у якіх апыняешся, няўгледныя ніткі ўсьцяжна лучаць з гэтым спакойным бэльгійскім унівэрсытэцкім местам. Шчэж больш прыемна пабачыць яго зноў пасьля даволі даўгое ростані. Адчуў я гэта вельмі глыбака, вылезшы зь цягніка аднае восеньскае раніцы. Не атросшы яшчэ добра сну, места паволі пачынала новы дзень.

Колькі ўспамінаў — сумных, вясёлых, часамі сьмешных успамінаў... Ды колькі іх лучыцца зь сям'ёй-сябрамі, што за два дні пакінуць Эўропу. Так — у працягу шасьці год Лювэн і сям'я Рагуляў былі бадай неразлучнымі паняцьцямі. Ня толькі Лювэн, як места — Лювэн, як беларуская студэнцкая група, як ейная — ніхто гэтаму не запярэчыць — бліскучая дзейнасьць у самых розных галінах, якая даўно й далёка пакінула за сабою **ня толькі межы** ўнівэрсытэту, але й Бэльгіі. Дзейнасьць, што выклікала зацікаўленьне, пашану й падзіўленьне чужынцаў, якіх ня ведае ніводная студэнцкая група — гэта трэба сказаць пры ўсей сьціпласьці. Мо найлепшым довалам быў **Абед у гонар Рэктара й апякуноў беларускага студэнцтва,** дадзены на разьвітаньне сям'ёй Рагуляў у сыботу, **27-га** лістапада, у залі гатэлю «Мажэстік». Ужо сам факт прыняцьця Рэктарам запросінаў гаворыць за сябе, бо гэткім гонарам могуць рэдка пахваліцца прафэсары ўнівэрсытэту. На гэта бязумоўна ўплыў ня толькі факт выезду доктара Барыса Рагулі, якога Рэктар вельмі паважаў, але й тое, што запросіны былі з колаў беларускіх. Гэта ясна паказаў прабег прыняцьця ды словы Рэктара.

Мы прыйшлі з доктарам Н., выдатным лекарам і блізкім сябрам Рагуляў, крыху раней, як і некаторыя іншыя ягоныя сябры. Пакрысе пачалі сходзіцца госьці: прадстаўнікі Сацыяльнага Цэнтру, айцец А. Смаршчок, праф. Жадэн, праф. Дэквэкар, Я. Э. біскуп Слосканс, Віцэ-Рэктар, прэзыдэнт Абрамчык і ўрэшце — Рэктар. Наш незаменны айцец Робэрт, які мусіў быць па справах у Бруксэлі, прыехаў адтуль на таксі...

Усё знаёмыя твары. Няраз даводзілася сустракацца з гэтымі людзьмі на працягу студыяў: кажны зь іх тым ці іншым шляхам нешта зрабіў, нечым прычыніўся да росквіту беларускага Лювэну. Таму й атмасфэра была больш сяброўскай, чымся афіцыяльнай. Калі пасьля чаркі віна пачаўся абед, не адчувалася ніякай нацягнутасьці: гутарка плыла свабодна, госьці перакідваліся ўспамінамі, жартамі. Усе сьціхлі толькі тады, калі падняўся доктар Б. Рагуля.

«Сяньнешні дзень, і асабліва гэты мамэнт, для мяне заадно радасны й сумны» — пачаў ён. «Радасны тым, што маю гонар бачыць тут усіх тых, якія зрабілі столькі добра для беларускае студэнцкае групы. Сумны-ж таму, што гэта заадно й мамэнт разьвітаньня». Прыпомніўшы мамэнты зь мінулых шасьці гадоў існаваньня беларускае студэнцкае арганізацыі, др. Рагуля падзякаваў усім за зразуменьне й падтрымку на працягу гэтага часу. Калі ён дайшоў да йменя а. Робэрта, ён затрымаўся. Пасьля мамэнту маўчаньня, ён ціха кінуў: «Не, лепш нічога не казаць аб гэтым чалавеку...» Маўчалі й усе прысутныя. Ня было тут нікога, хто-б не згадзіўся ў гэты мамэнт з др-ам Рагулям: ці можна ўлажыць у словы тое, што зрабіў для Беларусаў а. Робэрт ван Кавэляэрт?

Канчаючы др. Рагуля падняў тост за Рэктара, які як сказаў ён, увасабляе ўнівэрсытэт ды ўсё атрыманае ў ім. Падымаючы чаркі, усе спантанічна ўсталі.

ПРАМОВА РЭКТАРА

Вялікай хібай гэтага накіду ёсьць тое, што аўтар ня можа поўнасьцяй адтварыць тэксту адказу Рэктара. Рэдка ўдаецца чуць гэткія прыгожыя, прасякнутыя пачуцьцём словы. Словы сьціраваныя ня толькі й ня так да сям'і Рагуляў, як да беларускіх студэнтаў, навет да Беларусаў наагул. І пры гэтым словы навет палітычнай вартасьці.

«Так, — казаў ён, — гэта дзень кантрастаў, дзень суму й радасьці. Сучасныя абставіны складаюцца так, што чалавек мусіць часта шукаць прыпынку й хлеба на другім канцы сьвету, далёка ад Бацькаўшчыны. Др. Рагуля падзякаваў унівэрсытэту за тое, **што** ён дае ягоным суродзічам-студэнтам, — працягваў ён. Мы можам толькі сказаць, што мы давалі ўсё, што было ў нашых магчымасьцях, хоць гэта мо й не заўсёды было дастатковым — за гэта нам выбачце. Але й для нас гэта таксама дзень радасьці, за што ўжо вам ад нас належыцца падзяка. Да нядаўна было так, што мы давалі, а вы атрымоўвалі. І вось прыйшоў час, што мы пераменіліся ролямі — цяпер даеце вы, а мы атрымоўваем. Плады працы тых, што закончылі студыі, гэта найлепшая для нас заплата.

«Бэльгія, перш чымся стацца незалежнай, перацярпела шмат. На зьмену жорсткай напалеонаўскай акупацыі, прыйшла іншая. Але бэльгійскія патрыёты верылі, што надыйдзе дзень свабоды, і яны імкнуліся да яго, хоць часта мусілі за гэта йсьці на выгнаньне. І вера, праца й змаганьне перамаглі. Я пераканаты, што гэтак-жа будзе й з Вашай Бацькаўшчынай, ды што вы будзеце мець за заданьне падымаць яе з матар'яльных і духовых руінаў...

«Вы, Беларусы, зумелі заваяваць сабе пашану... Можа гэта найлепшы мамэнт, каб заснаваць Бэльгійска-Беларускае Таварыства, хоць у запраўднасьці яно існуе ўжо даўно...» У цёплых словах пажадаў ён сям'і Рагуляў шчасьця на новым месцы. Шчырая, сяброўская атмасфэра — навет цяжка было часамі паверыць, што бальшыня прысутных гэта Бэльгійцы.

Сядзяць зь лева на права: Апостальскі Візытатар для Беларусаў Я. Э. Біскуп Б. Слосканс, сп-ня Людміла Рагуля, Рэктар Лювэнскага ўнівэрсытэту Я. Э. Монсіньёр ван Ваенбэрг, др. Барыс Рагуля, Прэзыдэнт Рады БНР інж. Мікола Абрамчык.

(Заканчэньне на 5-ай балоне)

...нкі Купалы), калі «ізноў нашчадка ў Крывічоў паставіў камунізм ...а торжышчным кружале». Яшчэ разьзчэй выступае Ластоўскі-паэта супраць бальшавікоў у вадмыслова сьціраваным да іх вершы «Да...», высьвятляючы іхную «заскробласьць мазгоў, кастырства ...ум», «дэмагагічнасьць тупую», «вузкі сьветагляд, глузд чарвя ...ямнога», кляйнуючы іх «катамі свабодных дум», «карлюкамі сьля...ымі», «таргоўнікамі сьвятым, шакаламі, недалюдкамі»... Гэтак ...жо ў 1924 г. Ластоўскі выступае першым нашым антыбальшавіцкім паэтам, у вабставінах свабоды друку адкрыта й выразна фармулюючы тое дачыненьне да бальшавізму, якое ў далейшым заўсёды як мага імкнуцца выразіць усялякімі даступнымі спосабамі ...шыя ажыўленцы-узвышэнцы, жывучы ўжо пад самай пятою ...ых «катаў свабодных дум»...

Можна было-б адзначыць і яшчэ цэлую чараду ідэйных мамэн...аў, упяршыню вынесеных наўзьверх паэзіяй Ластоўскага і ўжо далей разгортваных у паэзіі ажыўленства-узвышэнства, але памеры артыкулу дазваляюць толькі дадаць да папярэдняга абеглыя адзначэньні найгалаўнейшых зь іх. Сюды належыць найперш той дадзены ў вершы «Пішы» запавет паэтам, у якім і Глыбіннаму па...улася «як-бы суголосьсе з паэтамі Ўсходу Беларусі тыпу Язэпа Пушчы». На самой рэчы тут маем поўнае суголосьсе ня толькі з Пушчам ці з Дубоўкам (у «Мы на нэрвах сваіх іграем» апошняга — блізу дакладна супадае з «Нэрвамі, крывёй, уздрыгамі душы ...шы» Ластоўскага), але наагул з «паэтамі Ўсходу Беларусі» ажыў...нскага-узвышэнскага тыпу й кірунку — гэта ясна кажнаму, хто ...лькі добра ведае творства гэнага кірунку. Яшчэ можна было-б ...значыць і ўспадкаемленае ад Багдановіча настаўленьне на ма...нт «душы», супольнае Ластоўскаму з усімі паэтамі ажыўленцамі-...вышэнцамі, а таксама не на апошнім месцы — нат ужываньне ...е самае «крыўскае тэрміналёгіі», пачатае Жылкам яшчэ блізу ад...часна з Ластоўскім (у паэме «Уяўленьне») і блёкаванае ў іншых ...лькі падсавецкімі абставінамі.

Ня менш важныя, чымся ідэйныя, і практычна-мастацкія су...зі паэзіі Ластоўскага з паэзіяй ажыўленства-узвышэнства. Ту...ка на першым месцы трэба адзначыць спробы тварэньня тым-жа ...абытым шляхам» народнага творства, настаўленьня на кон і па...тыя Багдановічам ды ўзьведзеныя ў вадзін із творчых канонаў ...вышэнствам. Праўда, тут Ластоўскі яшчэ зусім з Багдановічам, ... назначанай апошнім перш...най стадыі імітацыі народнае песьні ...ершы «На чужыне», «Купальская песьня», «Песьня аб Вітаўце»), ... даходзячы да ўзвышэнскага творчага шырокага разьвіваньня ...ое народнае паэтыкі. Наагул, што да паэтыкі, дык як ужо было ...набегам кінута ў р...ліцы Глыбіннаму, маніфэставанае Ластоў...м наватарства практычна ...сягнула ў яго недалёка, застаўшыся ...ьш вонкавым і не дайшоў...шы ані да «зьменнага рытму (танічна)га — акцэнтаванага вершу, як у ўзвышэнцаў, ці свабоднага вершу — вэрлібру), ані да ўсеабсяжнае эўфанізацыі, ані да абнаўленьня рымаваньня на груньце народнае асанансавасьці, ані да абнаўленьня вобразнасьці — «вольны» адно што да колькасьці стопаў у радку верш, фактычна, і становіць адзінае практычнае наватарства, ужытае Ластоўскім у вэрсыфікацыі. І ўжо толькі там, дзе паэтыка найбольш перасякаецца зь лінгвістыкай — у галіне паэтычнае мовы — практычнае наватарства Ластоўскага выходзіць за межы вонкавага, паказваючы, што ня гэтулькі задэкляраваныя паэтычныя «новыя формы», колькі «новыя словы» паэта «ставіў мэтай».

Запраўды, шырокая практыка абнаўленьня паэтычнае лексыкі ў вершах Ластоўскага, найбольш спрычыняючыся да арыгінальнасьці гэтых вершаў, зрабіла й найбольшае ўзьдзеяньне на ўсю паэзію ажыўленства-узвышэнства, а праз яе — і на ўсю нашую навейшую паэзію наагул. Будучы ў самога Ластоўскага цесна зьвязанай зь ягонай працай над слоўніцтвам наагул, практыка гэтая адчыніла дарогу для працы ў гэтым кірунку маладых ажыўленцаў-узвышэнцаў, асабліва й найбольш У. Дубоўкі, што выразна йшоў тут сьлядамі Ластоўскага, хоць і ладна паглыбляючы, пашыраючы, ачышчаючы і ўмацоўваючы ягоную практыку. Праз Дубоўку шмат якія здабыткі Ластоўскага ў дадзенай галіне ўвайшлі ў зялезны фонд нашае новае паэтычнае мовы й жывуць у ёй і дагэтуль, навет у падсавецкай практыцы — досыць прыгадаць тут хоць-бы такія, унесеныя Ластоўскім у паэтычную мову словы, як «нашчадкі», «крозы», «пунсавець», «сутон», «прадоньне», «пошчак». І няма нічога ані дзіўнага, ані «шкоднага» ў тым, што аж дасюль некаторыя маладыя паэты адыходзяць тут нат беспасярэдня ад практыкі самога Ластоўскага. Думка аб нейкай «шкоднасьці» можа прыйсьці тут толькі таму, хто вельмі мала арыентуецца ў паэтыцы наагул, у спэцыфіцы паэтычнай мовы заснаванай на прынцыпе адштурхваньня ад мовы будзённай, што было ўстаноўлена яшчэ Арыстотэлем і дасюль прызнаецца ўсімі. Неабсамотныя й для паэтычнай мовы меркі «шкоднасьці» навятворства зусім адпадаюць для мовы паэтычнай, дзе творства новых словаў ніколі не забараняная права паэты, стыхія якога наагул у творсьцьве, а ня ў корпаньні ў гатовым. Іншая рэч, што вынікі гэткага паэтычнага славатворства, у залежнасьці ад розных абставінаў, а ад самое мастацкае сілы паэты найперш, не заўсёды маюць аднолькавую трываласьць, часам застаючыся набыткам дадзенага паэты толькі, але часта пераходзячы ў практыку навет ня толькі аднае паэтычнае, але і ўсяе літаратурнае мовы ды трываючы там гадамі, ато й вякамі. Пададзеныя крыху вышэй прыклады з Ластоўскага паказваюць, што выпрабаваньне на трываласьць тымчасам вытрымваецца далёка неадзіночнымі вынікамі ягонае працы ў дадзенай галіне.

Паказаныя намі мамэнт... Ластоўскага вы...разна сьветчаць аб тым, што ў васобе яго, як паэты, мы маем аднаго зь піянэраў новае ў нашай літаратуры паэтычнае плыні ажыўленства-узвышэнства. Гэта вельмі добра вычувалася сваім часам і самымі маладымі заснавальнікамі дадзенае плыні. Ня кажучы ўжо пра Жылку, што жывучы тымі гадамі не пад саветамі, меў поўную магчымасьць беспасярэдня сачыць паэтычную працу Ластоўскага і ўваходзіць у фактычнае супрацоўніцтва зь ім у сваёй собскай паэзіі, ажыўленцы-узвышэнцы Савецкае Беларусі дакладалі ўсіх намаганьняў, каб здабыць і сабе гэткую магчымасьць, што ў тых часох «нэпу» яшчэ ня зусім была адрэзаная. Дубоўка ў Маскве, а Пушча ў Менску заўсёды першымі падхаплялі сьвежыя нумары «Крывіча», адразу-ж хапаючыся за вершы Ластоўскага ў ім, як за творы паэты свайго кірунку, што так шмат у чым стымулявалі й іх, пабуджалі ўздымацца ў тым-жа кірунку далей і вышэй. У гэтым ажыўленскім піянерсьцьве Ластоўскага, прыніманым самымі заснавальнікамі плыні, і палягае гістарычна-літаратурнае значаньне ягонае паэзіі.

Адылі, як мы ўжо адзначылі адразу, гістарычна-літаратурнае значаньне паэзіі Ластоўскага й становіць сабою галоўнае ейнае значаньне. Кажнаму ясна, што Ластоўскі як паэта-піянер ажыўленства-узвышэнства, так шмат прычыніўся да станаўленьня цэлае плыні, быў аднак проста зь месца непамерна перавышаны маладымі заснавальнікамі й карыфэямі гэтае плыні, як Дубоўка, Пушча й навет Жылка. Бо ўсё-ж вершатворства ня было тым «адным», найбольшыя задаткі да чаго таіліся ў глыбокай і шматграннай асобе Ластоўскага. І зусім ня трэба быць нейкім «гурманам» ці падобным кім, каб бачыць зусім аб'ектыўную няпоўнавартаснасьць вершаў Ластоўскага як вершаў самых па сабе, а не як фактаў гістарычна-літаратурных. Аб'ектыўная ацэна Ластоўскага, як паэты, можа быць дадзеная хіба толькі ў тэй роўніцы, у якой сваім часам даў ацэну Каганцу Багдановіч у няраз успамінаным намі артыкуле «Забыты шлях». Можна было-б адно хіба зьмякчыць крыху асобныя мамэнты ў гэнай ацэне, калі тарнаваць яе да Ластоўскага, але сэнс мусіў-бы застацца той самы: піянерства, як пазытыўнае, пры незаўсёдным «падвышэньні да праўдзівае творчасьці», калі ўжыць Багдановічаву формулу.

Пэўна-ж, гэта ані ня вылучае агульнага нацыянальна-ідэйнага значаньня паэзіі Ластоўскага, упяршыню й зусім добра адзначанага Глыбінным, але значаньне гэтае — цалком у роўніцы вялікае нацыянальна-ідэйнае вартасьці ўсяе дзейнасьці Ластоўскага, як найбольшае ейнае вартасьці. Гэтыя два мамэнты — агульны нацыянальна-ідэйны ды гістарычна-літаратурны — забясьпечваюць высокае й неперахаджальнае месца паэзіі Ластоўскага ў так багата папоўненай ім скарбніцы нашага нацыянальнага адраджэньня.

(Далей будзе)

Аб заданьнях беларускага студэнцтва

(Працяг)

Цяпер што да зьдзейсьненьня нашае мэты — незалежнасьці Беларусі. Лягічнае разважаньне паказвае тры аснаўныя, сябе ўзаемна дапаўняючыя кірункі дзеяньня: 1) кансалідацыя беларускіх нацыянальных сілаў на эміграцыі, 2) больш цеснае супрацоўніцтва зь іншымі народамі, сяньня паняволенымі Масквой, і 3) здабываньне большага зразуменьня і падтрымкі нашых нацыянальных імкненьняў з боку дзяржаўных колаў Захаду, асабліва Амэрыкі.

Да пункту 1-га. Беларускія нацыянальныя сілы на эміграцыі, хаця ў васнаўным задзіночаныя ў нацыянальных камітэтах, часта аднак дзеюць кажная на сваю руку, гэтым часта ствараючы хаос і навет закалоты; некаторыя, праўда, вельмі нязначныя групкі часамі навет дзеюць на шкоду іншым беларускім арганізацыям. Гэта вельмі нэгатыўна адбіваецца на нашай рэпутацыі ў вачох іншых нацыянальных груп і ў вачох тых заходня-эўрапэйскіх, асабліва амэрыканскіх арганізацыяў, якія нашую нацыянальную праблему студыююць. Восьжа ў галіне кансалідацыі беларускіх сілаў на эміграцыі нашы студэнты маюць вялікае поле працы, якая якраз вымагае эдукацыі і вялічыні культурных якасьцяў характару. Дзеля гэтага аднак кажны беларускі студэнт мусіць сабе ясна ўяўляць, вакол якое нацыянальнае арганізацыі ці прадстаўніцтва мае базавацца кансалідацыйная праца. Маючы наўвеце ідэял нашага нацыянальнага імкненьня, мы мусім паддзержываць іісьці за тэй беларускай арганізацыяй ці прадстаўніцтвам, якое цьвёрда стаіць на прынцыпе 25-га Сакавіка, мае пройдзены шлях у змаганьні за зьдзейсьненьня ідэі незалежнасьці і ёсьць найбольш аўтарытэтным на сяньняшні час. Аўтарытэт любой арганізацыі ці прадстаўніцтва абумоўліваецца наступнымі фактарамі: а) як доўга даная арганізацыя ці прадстаўніцтва існуе; б) на якіх праўных і маральных асновах яно пабудавана; в) як вялікая колькасьць сяброў ці сымпатыкаў паддзержвае данае прадстаўніцтва; і г) хто стаіць у кіраўніцтве данага прадстаўніцтва ці арганізацыі.

Як з боку праўнага, так і з боку папулярнасьці, як сяброў беларускае эміграцыі, так і сяброў чужынцаў, Рада БНР ёсьць гэтым найбольш аўтарытэтным беларускім прадстаўніцтвам на эміграцыі. Яе аўтарытэт абаснаваны таксама ўсімі чатырма ўспомненымі фактарамі.

Некаторая калькасьць нашых эмігрантаў, праўда, хацелі-б бачыць Раду БНР яшчэ больш афіцыйна прызнанай урадавымі коламі Захаду, некаторыя прыдаюць ёй гыпэрбалічнае значэньне, некаторыя ўзноў яе ігнаруюць. Дзеля гэтага, хаця Рада БНР ёсьць найбольш аўтарытэтным прадстаўніцтвам беларускае эміграцыі, мы, як людзі з акадэмічнай асьветай, мусім ведаць таксама, як далёка даная аўтарытэтнасьць сягае. Па-першае, кажнае нацыянальнае прадстаўніцтва, калі яно адарвана ад свайго народу на Бацькаўшчыне, ня будзе поўнасьцю ўважацца заграцічнымі палітычнымі коламі за сапраўднага прадстаўніка данага народу. Аднак паколькі сам беларускі народ у даны мамэнт ня можа выступаць у вабароне сваіх правоў, а камуністычна-расейскі прадстаўнік для Беларусаў, напрыклад у Задзіночаных Нацыях ёсьць голасам Масквы, а не Беларусі, то ў кажных запраўды беларускіх нацыянальных пытаньнях заходнія палітыкі зварачваліся і будуць зьвяртацца да кіруючых ворганаў Рады. Гутаркі Амэрыканскага Камітэту з прадстаўнікамі нерасейскіх народаў у пытаньні змаганьня з бальшавізмам па беларускім пытаньню вяліся з прадстаўнікамі Рады, так-жа сама і па пытаньню арганізацыі радыя «Вызваленьне». Вельмі вымоўна аб аўтарытэтнасьці Рады піша ў Амэрыканскім квартальніку «The Russian Review» (Воль. 13, № 2, красавік 1954, бачына 91—98) Гэнры Чэмбэрлен, былы карэспандэнт ад «Хрышчэн Саенс Монітор» у Маскве ад 1922 да 1933 году, у артыкуле «Emigre Antisoviet Enterprises and Splits». Там пішучы аб стварэньні сяньня ўжо ня існуючага КЦАБ-у, ён сьцьвярджае, што «ў Цэнтр ня ўступілі самыя большыя і найбольш рэпрэзэнтацыйныя групы ад нерасейскіх нацыянальнасьцяў. Гэтыя групы зарганізаваны ў Парыскім Блёку ўключалі Украінскую Нацыянальную Раду, **Беларускую Нацыянальную Раду,** Армянскую Дашнак Партыю і нацыянальныя камітэты ад Грузінаў, Азэрбайджану і Паўночнага Каўказу».

Беларускае студэнцтва павінна ў сваей дзейнасьці кіравацца дырэктывамі і арганізацыйнымі прынцыпамі Рады і яе выканаўчых ворганаў. Стоячы на прынцыпах дэмакратычных, было-б накіданьнем волі беларускаму народу, уважаючы выканальныя ворганы на эміграцыі будучым урадам Беларусі. Праўныя асновы Рады і Ураду БНР на эміграцыі, згодна Першага Ўсебеларускага Кангрэсу, ёсьць важныя толькі да часу склікаНьня Другога Кангрэсу ў будучай свабоднай Беларусі. Гэта будзе поўнасьцю залежыць ад паасобных сяброў Рады і Ураду на эміграцыі, на сколькі яны будуць здольнымі ў вырашальны мамэнт на Бацькаўшчыне ўключыцца ў вагульнароднае змаганьне з бальшавізмам і атрымаць прызнаньне і падтрымку ў самым беларускім народзе. Да тае аднак хвіліны Рада БНР і яе выканальныя ворганы на эміграцыі павінны быць уважаныя за праўных прадстаўнікоў і абароньнікаў нашых беларускіх інтарэсаў, і той, хто гэтага сьведама ня робіць, павялічвае рады анархіі і сьведама ці нясьведама прычыняецца да паслабленьня агульнабеларускага антыбальшавіцкага фронту!

Да таго трэба памятаць, што Рада БНР ёсьць адзінае беларускае прадстаўніцтва, якое праводзіць актыўную, канструкцыйную дзейнасьць, тады калі іншыя нічога ня робяць або толькі шкодзяць.

Паколькі частка нашае эміграцыі паддзержвае так званую БЦР, а частка г. зв. «трэйцюю сілу», трэба пару слоў сказаць і аб гэтых групоўках. Праўных асноваў паўстаньня БЦР нельга ніяк проціставіць паўстаньню Рады БНР, так як і Першы Усебеларускі Кангрэс 1917 году, скліканы на аснове дэмакратычных прынцыпаў, нельга проціставіць так званаму другому кангрэсу, пакліканаму нямецкімі акупацыйнымі ўладамі на Беларусі ў 1944 годзе. З назовам БЦР будуць заўсёды зьвязаны часы фашыстоўскай Нямеччыны, ня гледзячы на тое, што Беларусы пацярпелі ад Немцаў у шмат разоў больш за другія нацыянальнасьці; выкліканая вайной дзейнасьць БЦР ня будзе ніколі прызнанаю ўрадавымі дзейнікамі Захаду за дзейнасьць выключна для дабра беларускага народу і БЦР ніколі ня будзе талераваная, як прадстаўніцтва беларускага народу на эміграцыі. Што іншае, мы ня маем маральнага права кляйміць так званы другі кангрэс ані БЦР, хіба што людзі, падтрымоўваючы гэтыя прадукты ваеннага часу, будуць дзеіць на шкоду беларускаму вызвольнаму руху. Як «Другі Кангрэс» так і БЦР павінны разглядацца, як азнакі жывучасьці беларускага вызвольнага руху, які ў крытычны ваенны час стараўся здабыць з нацыянальнага пункту гледжаньня ўсё тое, што было магчыма. Аднак гэта ўжо недахоп палітычнае сьпеласьці рабіць адзін із твораў палітычнае тактыкі, выкліканай ваеннымі абставінамі, галоўнай палітычнай плятформай, вакол якой мае быць арганізаванае ўсё нацыянальнае беларускае жыцьцё на эміграцыі.

Невялічкая колькасьць беларускае эміграцыі паддзержвае так званую «трэцюю сілу». Паколькі для нас кажная адзінка ёсьць дарагая, трэба прысьвяціць пару слоў і для гэтае групоўкі, каб з часам заблудзіўшыя адзінкі маглі вярнуцца ўзноў на агульнабеларускі вызвольны шлях. Галоўнай думкай гэтае групоўкі ёсьць цьверджаньне, што на эміграцыі ня трэба ніякіх прадстаўніцтваў, якія маюць свае пачаткі яшчэ на Бацькаўшчыне, а што найбольш аўтарытэтнай на эміграцыі будзе цэнтральнае эміграцыйнае прадстаўніцтва. Навет калі-б і ўдалося стварыць такое прадстаўніцтва, то яно ніколі ня будзе мець тае праўнае асновы і аўтарытэту, што Рада БНР. Аўтарытэт такога прадстаўніцтва зводзіўся-б толькі да аднаго з 4-ох вылічаных пунктаў, а паймення: хто паддзержывае такое прадстаўніцтва. Значыць, маючы наўвеце толькі дабро беларускае справы, а ня прыватныя амбіцыі тварэньне такога прадстаўніцтва на месцы існуючага праўнага і аўтарытэтнага прадстаўніцтва, якім ёсьць Рада БНР, будзе сьветчыць толькі аб нашым палітычным анальфабэтызьме або анархіі. Узноў-жа, гледзячы на тыя думкі, якія так часта выказваюцца ў «Беларускім Слове», можам прыйсьці да выснаву, што даная групоўка людзей гэта не палітычная група, а ў васнаўным група сацыяльная. Гэта арганізацыя людзей аднолькавага ўзроўня адукацыі, сацыяльнага стану і спосабу думаньня. Гэта групка беларускіх эмігрантаў вядзе сталую кампанію проці інтэлігенцыі і лічыць яе непатрэбным фактарам у арганізацыйным жыцьці, а ня хоча інтэлігенцыі бачыць на яе ўслугах, не зважаючы на тое, ці гэта адказвае лёгіцы і разумоваму пагляду інтэлігенцыі. Фактычна, у нармальных дэмакратычных умовах, калі-б інтэлігенцыя запраўды надужывала правы гэтае сацыяльнае групы людзей, было-б зусім на месцы тварыць так званую паамэрыканску «Pressure group» («групу ціску») для абароны сваіх правоў, а ня вымагаць перабудовы цэлага дзяржаўнага ладу, які-б здавальняў толькі вымогі гэтае групы. Дзяржаўнага жыцьця ня зможа пабудаваць толькі сама маса бязь інтэлігенцыі, як і інтэлігенцыя без падтрымкі народу ня будзе мець сукцэсу. Толькі гарманічнае супрацоўніцтва ўсіх сацыяльных групаў народу зможа стварыць і ўтрымаць дзяржаву.

Беларускае студэнцтва павінна выпрацоўляць тыя якасьці характару, якія маглі-б дапамагчы падыйсьці рэчова да гэтых нашых суродзічаў, прамовіць да іх у іхняй мове і ўцягнуць іх у вагульны фронт змаганьня за нашую Бацькаўшчыну. Тут асабліва беларускае маладое пакаленьне не павінна прысвойваць тых штучных беларускай натуры своясасьцяў, якія маюць некаторыя зь інтэлігенцыі старэйшага пакаленьня, як штучнае ўзвышэньне свае асобы ды недастатковая пашана да людзей ніжэйшае эдукацыі. Трэба памятаць, што кажная нацыянальная праца, праведзеная максымальным укладам энэргіі любое адзінкі, ёсьць роўнаякаснай, ня гледзячы на тое, што інтэлігент можа і мусіць тварыць колькасна шмат больш. У вагульнасьці, змагаючыся за ідэі 25-га Сакавіка на плятформе Рады БНР, трэба заўсёды памятаць, каб змаганьне зь інакшдумаючымі ішло на культурных асновах, рэчова, а не пэрсанальна, каб ня губляць тых асабістых нітак сувязі, па якіх, калі ўмовы зьменяцца ці палітычны пагляд даных адзінак прыдзе да вышэйшае ступені разьвіцьця, можна было-б прысьці да супрацоўніцтва.

(Заканчэньне будзе)

А. Дунін

Гэта не разьвітаньне

(Заканчэньне з 5-ай балоны)

РАЗЬВІТАНЬНЕ ЗЬ СЯБРАМІ

Увечары гэтага-ж дня, пасьля ўрачыстасьцяў, прысьвечаных гадавіне Слуцкага Паўстаньня, была скліканая зборка Акадэмікус'у — арганізацыі былых студэнтаў-Беларусаў Лювэнскага Ўнівэрсытэту. На зборцы прысутнічаў гэтаксама і Сп. Прэзыдэнт, як ганаровы сябра. Др. Рагуля, дасюлешні Старшыня, здаў свае функцыі ў сувязі з выездам. На ягонае месца быў выбраны др. В. Рамук. Пераглядам пляну працы, фактычна «афіцыяльная» частка зборкі была закончаная. Пасьля, за шклянкай піва пайшлі гутаркі, паплылі песні. Усяго не апішаш. Настрой можна было-б абагульніць адным сказам: было весела й сумна.

У нядзелю, пасьля Багаслужбы й малебну, адслужаных а. А. Смаршчком у Студэнцкім Доме, адбыўся разьвітальны абед з студэнтамі ды работнікамі, што прыехалі дзеля гэтага ў Лювэн. І тут глыбака ўзварушваючыя мамэнты чаргаваліся зь вясёлымі, навет камічнымі. Цяжка было заставацца абыякавым, гледзячы, як жанчыны дарылі Рагулям цудоўна вышыты беларускі ручнік, як разьвіталіся работнікі, а пасьля іхныя дзеці. Але грымнула сьмехам уся заля, калі сябры клюбу «лёнатыкаў», не пабачыўшы на стале чарак, дружна паднялі тост за Рагуляў... кажны з куском кілбасы на відэльцы. Гэта, між іншым, памагло: чаркі зьявіліся.

Старшыня Згуртаваньня коратка, але цёпла пажадаў сям'і на ад'езьдзе шма[т] шчасьця ды ад імя Згуртаваньня выказаў надзею, што й у Канадзе сп-ва Рагулі не закінуць грамадзкай працы. З[а] ім колькі словаў сказаў Старшы[ня] ЦБАА. Трэба агулам сказаць, што слоў «грамадзкая праца» ня зыходзілі з вуснаў моўцаў. «Гэта можа адзіная галі[на] — гаварыў аб ёй Старшыня ЦБАА — [illegible] заангажаваным няма павароту назад. Такі паварот завецца або заломам, або рэзэртырствам. Гэткіх словаў нам, хіба, н[е] давядзецца чуць аб Рагулях...» Канчаючы, ён падняў тост і асобна за сп-ню Людмілу Рагулю, якая заўсёды была дл[я] ўсіх прыкладам вернай спадарожніцы і дапаможніцы ўва ўсіх пачынах доктара.

Спадар Прэзыдэнт падкрэсьліў в[illegible] насьць гэткіх пляцовак, як Канада [illegible] магчымасьці грамадзка-палітычнай [illegible] цы яшчэ часта нявыкарыстаныя. «[illegible] тага гледзішча — казаў ён, — мож[а] й воля лёсу, што гэткі здольны пра[illegible] нік, як др. Рагу[illegible] апыніцца ў Канад[зе]».

А пасьля — пе[illegible]і.

«Ты зьбірай[illegible] мой малойчык —
Заўтра пахо[illegible]будзе...»

Назаўтрае ра[illegible]ай спадарства Рагул[і] выехалі ў Ротэрдам на параплаў.

Гэта можа быць ростаняй, але не разьвітаньнем. Мы ўсе зьвязаныя ня толькі супольнай ідэяй, але й канкрэтнымі нітками супольнай працы для зьдзейсьне[ньн]я яе. Дык на новым этапе — шча[illegible] Божа!

Ул. Неманоі[illegible]

СЬЯТОЧНЫЯ ПАВІНШАВАНЬНІ

Урад ЦБАА гэтым шляхам вітае ўсіх Сяброў і Суродзічаў з Каляднымі Сьвятамі ды Новым Годам.

*

А. Лашук зь Лёндану гэтай дарогай перасылае шчырыя пажаданьні з нагоды Калядных Сьвятаў і Новага Году ўсім прыяцелям, сябром і знаёмым.

А замест пасыланьня пажаданьняў перадае $1^1/_2$ анг. фунта на патрабуючых Суродзічаў у Нямеччыне.

АСАБІСТАЕ

ШУКАЮЦЬ

11-га лістапада ў Крэзо

11-га лістапада — гадавіна заканч[энь]ня першай сусьветнай вайны. Воль[ныя] народы Захаду зь вялікай пашанай [ад]носяцца да гэтага дня і вельмі ўрачы[ста] яго адзначаюць. Адбываюцца вайско[выя] дэфіляды, пад памятнікамі палег[лых] складаюць вянкі кветак і зелені. Х[аця] нам Беларусам гэты дзень нічога аса[блі]вага ня прынёс, але, жывучы ў Фр[ан]цыі, мы ўважаем за патрэбнае ў г[эты] дзень таксама выступаць публічна, [каб] паказаць чужынцам, што й мы жыв[ём] і ня згубілі надзеі ў нашае вызваленьне.

У гэтым годзе Беларусы ў Крэзо прыймалі актыўны ўдзел у паходзе, а прадстаўнік беларускай групы зложыў пад памятнікам нязнанага жаўнера прыгожы вянок зь бел-чырвона-белых красак, [illegible] равіты нацы[illegible]най істужкай.

М. Булыга

Фэльетон

Сэнс бязглузьдзіцы

Вельмі-б нас цешыла, калі-б палітычная сьведамасьць нашага грамадзтва была так высокая, што знатная даярка зпад Маладэчна, сьвінарка-стаханаўка зпад Пінска ці цясьляр з Горадні разьбіраліся ў скамплікаванай справе Руры ці Сары, Пэскадорскіх астравоў або Філіпінскага архіпэлягу. Тымбольш, што можам сьцьвердзіць, як штаб камуністычнай прапаганды сам слаба ў гэтым разьбіраецца.

Аднак, як бачым зь перадачаў радыё-Менск, на Беларусі адбываюцца масавыя мітынгі, на якіх выступаюць цесьляры, даяркі, сьвінаркі і прамаўляюць крытыкуючы НАТО, СЭАТО, Парыскія пагадненьні, ды хвалячы маскоўскія пастановы. Так, напрыклад, калгасьнік Ігнатовіч кажа: «Няма ў сьвеце такіх сілаў, якія-б павярнулі гісторыю назад!» Афарызм ані разумны, ані арыгінальны, а проста завучаны напамяць з савецкай прапагандовай макулятуры. А брыгадзір трактарнай брыгады Ленінскай МТС Якубоўскі ўторыць Ігнатовічу: «Мы горача падтрымоўваем дэклярацыю, прынятую на Маскоўскіх нарадах». Далей выступаюць іншыя і ўсе дзіўна лёгка разьвязваюць складаныя праблемы ўсясьветнай палітыкі на фоне маскоўскага зьезду.

Не астаецца нічога іншага, як толькі дзівіцца палітычным талентам цесьляроў, брыгадзіраў і даярак і што яны так змаглі зразумець панашаму мутную, даўжэйшую і пазбаўленую сэнсу ды зьместу маскоўскую дэклярацыю. Тымбольш, што рутынаваныя палітыкі Захаду цьвердзяць, што гэта дэклярацыя, хаця й даўжэзная, нічога ня кажа. Ніхто аднак з гэтых калгасных інтэрпрэтатараў маскоўскай дэклярацыі не зьвярнуў увагі, што ў ёй цэлая маса нелягічнасьцяў, а яшчэ больш супярэчнасьцяў. Так, напрыклад, у вадным абзацы дэклярацыя шкадуе Французаў, што іх паняволяць зьмілітарызаваныя Немцы, а ў другім — спачувае Немцам, што іх будуць акупаваць Французы. І абедзьве трагэдыі здараюцца ў вадным выпадку, калі будуць ратыфікаваныя Парыскія ўмовы. У гэтакія дэталі там калгасьнікі ня ўнікаюць. Бо проста было-б небясьпечна...

Які-ж сэнс мае гэта прапаганда калгаснай палітыкі ў так скамплікаваным маштабе. Часам робіцца ўражаньне, што камуністычная прапаганда, лгучы трыццаць сем гадоў, так залгалася, што ўжо страціла кантроль над сабой і не заўважае, калі ашуквае сама сябе. Бо хіба-ж ніхто ў Савецкім Саюзе не паверыць, што даярка, сьвінарка ці цясьляр, разблытваючы на мітынгу такія складаныя палітычныя праблемы ў сусьветным маштабе, сваімі словамі выказвалі свае думкі, а не зазубрылі сваей прамовы з прапагандовай агіткі.

Аднак, удумаўшыся знайдзецца і гэтай, здавалася-б, бязглузьдзіцы сэнс. Гэта прапаганда быццам-бы волі народу, аблічаная на вынас, на вонкавы рынак. Камуністычныя верхаводы, хаця самі ніколі ня лічацца з воляй народу і ня пытаюцца ягоных думак, аднак ведаюць, як чутка да волі грамадзтва прыслухоўваюцца ўрады вольнага сьвету. Таму й лічуць, што на Захадзе знойдзецца кучка наіўных, якія паверацць, што ўсё, што дзеецца пад камуністычнай дыктатурай — згоднае з воляй грамадзтва і за ягонай падтрымкай. Няшмат такіх будзе, што ў гэта паверацць.

На адно можна згадзіцца з камуністычнай прапагандай — што народы камуністычнага блёку, таксама як і народы вольнага сьвету, хочуць праўдзівага й трывалага міру. Аднак няшмат ёсьць паўнасьці на мір, пакуль улада знаходзіцца ў руках безадказных агрэсыўных камуністычных дыктатараў.

пс

Нашыя Прадстаўніцтвы

Ангельшчына:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Road, London S. W. 6.

Бэльгія:
Vasil Šecka, 19, Place Hoover, Louvain.

Данія:
J. Lobejko c/o H. C. Jensen, Leifsgade 6 III tv. Kobenhavn S.

Францыя:
[a)] Section Bielorussiene de C.F.T.C. [2]6, Rue de Montholon, Paris 9.
b) **Bonifacy Prytycki,** 17, rue Roger Salengro Lys les Lannoy (Nord).

Швэцыя:
Basil Lukaszyk c/o Hammer Ringvagen N. 12[illegible]3/III, Stockholm.

Аргентына:
Asociacion Bielorusa en la Argentina. Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

Аўстралія:
[a)] **Mr. D[illegible]nat Jackievič,** 60 Fisher St., East Brisbane, Q-ld.
[b)] Mr. M. Palashuk, 17 Sparks Ave, Fairfield, Vict., Australia.
c) **Mr. [illegible]an Čarneckj,** 306, Sandgate Rd., Sh[illegible]rtla[illegible] S.W.
d) **F[illegible]ilip [illegible]ki, 18 Vindsor St., East P[illegible] A. Australia.**

Бразылія:
Carlos Ci[illegible]yk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba - Parana.

Канада:
Prince Arthur Lunch, 73, Prince Arthur St. E. Montreal, Q., Canada.

ЗША:
a) **Mr. [illegible] B. Danilovich,** 222 Suydam St., New Brunswick, N. J.
b) **Mr. [illegible] M. Serdeczenko,** 7851 Sherwood Ave., Detroit 11, Mich.
c) **Mr. [illegible] V. Duniec, 2502** W. 7. St., Cleveland, Ohio.
d) **Mr. [illegible] E. Budzka,** 2042 W. St. Paul Ave Chicago 47, Illinois

Новая Зэляндыя:
Mr. Marian Karanieuski, 88, Hercules Dray[illegible]ve, Roxburg-Hydro.

З гэтых [illegible] прадстаўніцтваў просім у паасобных [illegible] краінах выпісваць «Бацькаўшчын[illegible]у» й на іх адрас перасылаць за я[illegible] належнасьць.